

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่
จังหวัดตราด

โดย นายพนัส ประดลชอบ และคณะ

15 สิงหาคม 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดตราด

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. นายพนัส ประดลชอบ	โรงเรียนตราษตระการคุณ
2. ดร. จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
3. นางสาวมยุรี อภิวัต	โรงเรียนตราษตระการคุณ
4. นายพรสันต์ เลิศวิทยานวิวัฒน์	โรงเรียนเทคโนโลยีลำปาง
5. นางสาวมูทิตา แพทย์ประทุม	โรงเรียนตราษตระการคุณ

ชุดโครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดตราด
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
สถานการณ์ในพื้นที่.....	3
สถานการณ์ของสหกรณ์ที่จดทะเบียน.....	3
สถานการณ์ภาพรวมสหกรณ์ที่ไม่จดทะเบียน.....	7
2 บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดตราด.....	11
แหล่งข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล.....	11
บทสรุป.....	12
3 ขั้นตอนกระบวนการสร้างเครือข่าย.....	13
4 เครือข่ายที่เกิดขึ้น.....	36
4.1 ข้อเสนอจำนวน/รูปแบบเครือข่ายที่เป็นผลงานของทีมวิจัย.....	36
4.2 ประเด็นสำคัญของเครือข่ายในการรายงาน.....	43
5 บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน.....	58
5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์.....	58
5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหา ความยากจน.....	64
6 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	67
สรุปผลการดำเนินการ.....	67
ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ.....	68
ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	75

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนสหกรณ์/สมาชิกในภาพรวมและจำแนกตามประเภทของจังหวัดตราด.....	4
2 จำนวนสหกรณ์/สมาชิกในภาพรวมและจำแนกตามประเภทของจังหวัดตราด.....	5
3 แสดงรายชื่อสหกรณ์ที่จดทะเบียนของจังหวัดตราด.....	5
4 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน.....	11
5 แสดงขั้นตอนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย.....	13
6 การขยายตัวและวิธีการเกิดของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์.....	45

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	เครือข่ายที่มีอยู่เดิมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด..... 36
2	การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด 37
3	กิจกรรมที่สำคัญของสัจจะสะสมทรัพย์ 38
4	การสร้างทุนชุมชน 39
5	เครือข่ายธุรกิจร่วมชื่อสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด..... 40
6	เครือข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด..... 41
7	โครงสร้างพื้นฐานของกลุ่ม..... 46
8	แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด..... 47
9	ทักษะ/ประสบการณ์ชุดความรู้ใหม่กลุ่มเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด..... 70

บทที่ 1

บทนำ

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออก เป็นเมืองสุดท้ายทางทะเลด้านตะวันออกของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 315 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,862.6 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ตามเขตการปกครองทางทะเล 7,257.6 ตารางกิโลเมตร ฝั่งทะเลยาวประมาณ 165 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้านดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรีและประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดต่อกับอ่าวไทยและน่านน้ำทะเลประเทศกัมพูชา ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชามีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ภูมิประเทศของจังหวัดตราดมีอาณาบริเวณทั้งที่เป็นแผ่นดินและพื้นน้ำ ประกอบด้วยเทือกเขาสูงอุดมด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบทางด้านตะวันออก ส่วนบริเวณหมู่เกาะต่างๆ ทางด้านใต้มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ตอนเหนือเป็นที่ราบบริเวณภูเขา ตอนกลางจะเป็นที่ราบลุ่มน้ำที่อุดมสมบูรณ์แล้วลาดลงเป็นที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล ลักษณะภูมิประเทศที่เด่นชัดคือที่ราบบริเวณลุ่มน้ำ ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล ที่ราบบริเวณภูเขาและที่ราบสูงบริเวณภูเขา แต่ละบริเวณมีความแตกต่างกันจึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไปด้วย

ภูมิอากาศของจังหวัดตราด ไม่ร้อนจัด ไม่หนาวจัด แต่มีฝนตกชุกมาก เพราะมีพรมแดนธรรมชาติเป็นทะเลและภูเขาโอบล้อม ทะเลช่วยแบ่งเบาความร้อนระอุของแผ่นดินและแผ่ความชุ่มชื้นให้ ในขณะที่ทิวเขาสูงเป็นเสมือนปราการแข็งแรงที่ช่วยต้านแรงลมพายุหมุนเขตร้อนลดอิทธิพลลมมรสุมในฤดูหนาว ฤดูหนาวในจังหวัดตราดมีเพียงระยะสั้นๆ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศไม่หนาวเย็นมากนัก อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20 องศาเซลเซียส ในช่วงต้นฤดูหนาวจะมีมวลอากาศร้อนจากทิวเขาบรรทัดลอยขึ้นไปปะทะกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดฝนตกกระจายช่วงสั้นๆ ฤดูร้อนช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยไม่เกิน 34 องศาเซลเซียส เนื่องจากความกว้างใหญ่ของทะเลและการมีป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ช่วยลดความร้อนของอากาศลงได้มาก ทิวเขาบรรทัดยังเป็นแนวต้านพายุหมุนเขตร้อนซึ่งเคลื่อนตัวจากประเทศเวียดนามเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคตะวันออกทำให้พายุอ่อนกำลังลง จากพายุโซนร้อนกลายเป็นดีเปรสชันจึงไม่ก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรง ทำให้จังหวัดตราดมีฝนตกในช่วงฤดูร้อนบ่อย โดยเฉพาะในเขตอำเภอคลองใหญ่ ในฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านทะเลอ่าวไทยได้หอบไอน้ำจากทะเลเข้าสู่แผ่นดิน ปะทะความเย็นจากป่าไม้บนทิวเขาบรรทัดทำให้เกิดฝนตก จังหวัดตราดมีฝนตกมากเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศรองจากจังหวัดระนอง ด้วยเหตุนี้จังหวัดตราดจึงได้รับการกล่าวขานว่าเป็นเมืองฝนแปดแดดสี่ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542 หน้า 1 – 4)

ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดตราด นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติ
อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย ประกอบด้วย ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ และทรัพยากรทางทะเล ดินในจังหวัด
ตราดมีความเหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูกโดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ทุเรียน เงาะ
มังคุด สับปะรด ฯลฯ แหล่งน้ำในจังหวัดตราดมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนเทียบเท่ากับสายเลือดที่
หล่อเลี้ยงร่างกาย แหล่งน้ำธรรมชาติของจังหวัดตราดได้มาจาก น้ำฝน แม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำใต้
ดิน แม่น้ำตราดเป็นแม่น้ำที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตราด ยาวประมาณ 150 กิโลเมตร มีชื่อเรียกแตกต่างกัน
ไปตามบริเวณที่ไหลผ่าน ต้นน้ำเกิดจากทิวเขาบรรทัดตอนเหนือไหลผ่านอำเภอบ่อไร่ ไหลผ่าน
อำเภอเขาสมิงช่วงนี้เรียกว่าคลองเขาสมิงหรือคลองใหญ่ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญในอดีตของ
ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมแม่น้ำ ปัจจุบันเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการเกษตรเพราะอำเภอเขาสมิงมีพื้นที่
เพาะปลูกมากที่สุดจังหวัดตราด ไหลผ่านเข้าสู่เขตอำเภอเมืองตราดในช่วงนี้เรียกชื่อว่า แม่น้ำตราด
ไหลเข้าสู่ชุมชนใหญ่บ้านท่าเรือช้าง บริเวณนี้เป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญที่ใช้ติดต่อทั้งภายในและ
ภายนอกประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม่น้ำตราดยังคงความสำคัญทางเศรษฐกิจ มีท่าเทียบ
เรือประมงหลายแห่งเป็นเส้นทางสู่น่านน้ำทะเลอ่าวไทยและน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน
(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542 หน้า 4 – 6)

จังหวัดตราดมีแร่รัตนชาติที่มีชื่อเสียงคือ พลอยแดงหรือทับทิมสยาม มีความสวยงาม ถือว่า
เป็นสุดยอดของอัญมณีที่มีค่าสูงเป็นที่นิยมจนได้รับฉายาว่า King Ruby มีทรายเม็ดละเอียด ขาวนวล
มีความแวววาว ที่เรียกกันว่าทรายแก้ว เกิดจากผุพังของหินทรายจากทิวเขาบรรทัด ผ่านการกระทำของ
คลื่นลมมามาเนิ่นนานนับร้อยปีจนอัดตัวเป็นหาดทรายขาวยาวไกลไปตามฝั่งชายทะเล เป็นที่รู้จักและ
ชื่นชมของนักท่องเที่ยว มีชีวิตชีวาด้วยบรรดาหอยและปูตัวเล็กๆ ที่ชุกตัวอยู่ใต้เม็ดทราย นอกจากนี้ยังมี
หาดต่างๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เช่น หาดบางบัว หาดคลองพร้าว หาดทรายขาว
หาดเกาะเหลา หาดอ่าวคลองสน หาดทรายแก้ว หาดเกาะพร้าว หาดเกาะง่าม ล้วนมีความสวยงาม
ร่มรื่นเหมาะกับการพักผ่อนได้เป็นอย่างดี ในแต่ละปีนักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวที่
เกาะช้างเป็นจำนวนมาก ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดตราดอยู่ในเกณฑ์ดี ประชาชนมีรายได้จากการ
ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542 หน้า 8 – 10)

ประชากรในจังหวัดตราด มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 219,347 คน เป็นชาย 110,333 คน
หญิง 109,014 คน (จำนวนประชากร ณ เดือนมีนาคม 2549) แบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ
2 กิ่งอำเภอ 37 ตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 9 เทศบาล 34 องค์การบริหารส่วนตำบล
3 สภาตำบล มีหมู่บ้านทั้งหมด 260 หมู่บ้าน มีสมาชิกวุฒิสภา 1 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.บุญส่ง ไช้เกษ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน คือ นายสิงหา สง่าศิลป์ ประชากรในจังหวัดตราด

นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 94.69 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 3.14 และนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 2.15 โดยมีวัดจำนวน 122 แห่ง และสำนักสงฆ์ 32 แห่ง มีมัสยิดจำนวน 11 แห่ง มีโบสถ์คริสต์ 1 แห่ง

สาธารณูปโภคในจังหวัดตราด ประชาชนทุกหมู่บ้านในจังหวัดตราดมีไฟฟ้า มีโทรศัพท์ บ้านและโทรศัพท์สาธารณะบริการให้กับประชาชนทุกอำเภอ การคมนาคมขนส่งมีถนนที่ได้มาตรฐาน เพื่อใช้ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงคือ ถนนสายบางนาตราด มีถนนที่ติดต่อกันระหว่างอำเภออย่าง สะดวกสบาย มีขนส่งจังหวัดบริการผู้คนที่ไปและมาสู่จังหวัดตราด มีสนามบินที่ได้มาตรฐานบริการ รับส่งผู้โดยสารทุกวัน มีเรือโดยสารรับส่งคนไปยังเกาะต่างๆ ตลอดทั้งวัน ถือได้ว่าการคมนาคมใน จังหวัดตราดมีมาตรฐานและสะดวกสบาย

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียน 54 สหกรณ์ ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร 37 สหกรณ์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน 6 สหกรณ์ สหกรณ์ ออมทรัพย์ 3 สหกรณ์ สหกรณ์ร้านค้า 5 สหกรณ์ สหกรณ์ประมง 2 สหกรณ์ และ สหกรณ์บริการ 1 สหกรณ์

นอกจากนี้ยังมีสหกรณ์ภาคประชาชน ที่ตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนให้มี คุณธรรมและยอมรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พัฒนาจิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม เน้นการทำงานพื้นฐานอาชีพ เพื่อ ความมั่นคงของสังคมไทยในชนบท เพื่อพัฒนาคุณธรรมให้ครบวงจร กลุ่มนี้เป็นที่รู้จักของประชาชน ในจังหวัดตราดในนาม “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์” ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีจำนวนสมาชิกกว่า 50,000 คน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 400 ล้านบาท ซึ่งเป็นกลุ่มสหกรณ์ที่ทีมนักวิจัยให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากการรวมตัวของประชาชนในชนบท ข้อมูลที่พบน่าจะเป็นประโยชน์ ในการแก้ปัญหาความยากจนได้

สถานการณ์ในพื้นที่

สถานการณ์ของสหกรณ์ที่จดทะเบียน

สถานภาพของสหกรณ์จังหวัดตราด มีบทบาทหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วย สหกรณ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ ส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ทุกประเภท กลุ่มเกษตรกรและ กลุ่มลักษณะอื่น ๆ ส่งเสริมเผยแพร่ และให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ให้แก่ บุคลากรสหกรณ์และประชาชนทั่วไปปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย มีการประชุมเครือข่ายสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในวันที่ 16 ของ ทุกเดือน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มสหกรณ์ที่เข้มแข็ง

วิสัยทัศน์ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด

“มุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกร ให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของมวลสมาชิกและชุมชนอย่างยั่งยืน”

พันธกิจสำนักงานสหกรณ์

1. ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารการจัดการสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
2. การพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิบัติงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. การพัฒนาบริการและส่งเสริมกลุ่มเป้าหมาย
4. ส่งเสริมและเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์หลักการและวิธีการสหกรณ์
5. ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้ได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีความมั่นคง

เป้าหมาย

ประชาชนจังหวัดตราดมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้หลักจากการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การผลิตและการแปรรูปเพื่อการค้าและการส่งออก และประชาชนตามแนวชายแดนของประเทศ เพื่อนบ้านมีเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดี

ตารางที่ 1 จำนวนสหกรณ์ / สมาชิกในภาพรวมและจำแนกตามประเภท จังหวัดตราด

ลำดับที่	ประเภทสหกรณ์	จำนวนแห่ง	จำนวนคน	ร้อยละ
1	สหกรณ์การเกษตร	37	19,236.00	59.72
2	สหกรณ์ออมทรัพย์	3	4,574.00	14.20
3	สหกรณ์ร้านค้า	5	4,980.00	15.46
4	สหกรณ์บริการ	1	455.00	1.41
5	สหกรณ์ประมง	2	245.00	0.76
6	สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน	6	2,723.00	8.45
	รวม	54	32,213.00	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนสหกรณ์ / สมาชิกในภาพรวมและจำแนกตามประเภท จังหวัดตราด

ลำดับที่	ประเภทกลุ่มเกษตรกร	จำนวนสมาชิก (คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
1	กลุ่มเกษตรกรทำนา	651.00	11.73	
2	กลุ่มเกษตรกรทำไร่	124.00	2.23	
3	กลุ่มเกษตรกรทำสวน	4,333.00	78.06	
4	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	360.00	6.49	
5	กลุ่มเกษตรกรทำประมง	83.00	1.50	
	รวม	5,551.00	100.00	

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อสหกรณ์ที่จดทะเบียนของจังหวัดตราด

ลำดับที่	ประเภทสหกรณ์	ชื่อสหกรณ์	หมายเหตุ
1	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเมืองตราด จำกัด	
2	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเขาสมิง จำกัด	
3	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรบ่อไร่ จำกัด	
4	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรแหลมงอบ จำกัด	
5	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตร ทรป.กลาง นพค. 14 ตราด (1) จำกัด	
6	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรโครงการหมู่บ้านทับทิมสยาม 01 จำกัด	
7	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรบ้านด่านใหม่ จำกัด	
8	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเกาะช้างใต้ จำกัด	
9	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางหนองโรงพัฒนา จำกัด	
10	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเนินทรายห้อยเรียง จำกัด	
11	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านห้วงน้ำขาว จำกัด	
12	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านสามง่าม จำกัด	
13	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางตรอกมะนาวพัฒนา จำกัด	
14	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเจ้าหมาก จำกัด	
15	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านวังกระแจะ จำกัด	
16	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านบางปรือ จำกัด	
17	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าโสม จำกัด	
18	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางเสนาณรงค์ จำกัด	

ลำดับที่	ประเภทสหกรณ์	ชื่อสหกรณ์	หมายเหตุ
19	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านสะตอ จำกัด	
20	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านสลัก จำกัด	
21	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางกระดุกช้าง จำกัด	
22	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางปะเคาร่วมใจ จำกัด	
23	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางมุ่งพัฒนาบ้านเขาขาด จำกัด	
24	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางปิดบนร่วมใจ จำกัด	
25	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางแปลมมะบามสามัคคี จำกัด	
26	การเกษตร	สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเนินดินแดง จำกัด	
27	การเกษตร	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำเขาสมิง จำกัด	
28	การเกษตร	สหกรณ์สวนป่าจังหวัดตราด จำกัด	
29	การเกษตร	สหกรณ์โคนมเมืองตราด จำกัด	
30	การเกษตร	สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรตราด จำกัด	
31	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ตราด จำกัด	
32	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรแปรรูปอาหารบ้านเปรี๊ดโน จำกัด	
33	การเกษตร	สหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตราด จำกัด	
34	การเกษตร	ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรเมืองตราด จำกัด	
35	การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเกาะกูด จำกัด	
36	การเกษตร	สกก. และอุตสาหกรรมไม้กฤษณา จังหวัดตราด จำกัด	
37	การเกษตร	สหกรณ์ปืยหมักอินทรีย์ชีวภาพและพืชอาหารสัตว์ จังหวัดตราด จำกัด	
38	ออมทรัพย์	สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขตราด จำกัด	
39	ออมทรัพย์	สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจตราด จำกัด	
40	ออมทรัพย์	สหกรณ์ออมทรัพย์ครูตราด จำกัด	
41	ออมทรัพย์	สหกรณ์เครดิตยูเนียนท่าหาดสามัคคี จำกัด	
42	ออมทรัพย์	สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านสลักร่วมใจพัฒนา จำกัด	
43	ออมทรัพย์	สหกรณ์เครดิตยูเนียนคอนสูงสามัคคี จำกัด	
44	ออมทรัพย์	สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านดินแดง จำกัด	
45	ออมทรัพย์	สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านท่าโสม จำกัด	
46	ออมทรัพย์	สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ่อพลอย จำกัด	
47	ประมง	สหกรณ์ประมงไม้รุ๊ด จำกัด	

ลำดับที่	ประเภทสหกรณ์	ชื่อสหกรณ์	หมายเหตุ
48	ประมง	สหกรณ์ประมงคลองใหญ่ จำกัด	
49	ร้าน	ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลตราด จำกัด	
50	ร้าน	ร้านสหกรณ์จังหวัดตราด จำกัด	
51	ร้าน	ร้านสหกรณ์ อพ.คลองใหญ่ จำกัด	
52	ร้าน	ร้านสหกรณ์กองร้อย ตชด.ที่ 117 จำกัด	
53	ร้าน	ร้านสหกรณ์กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 116 จำกัด	
54	บริการ	สหกรณ์เดินรถตราด จำกัด	

วิเคราะห์ SWOT สหกรณ์ที่จดทะเบียน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สหกรณ์จังหวัดตราดมีบทบาทหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดิน เพื่อการครองชีพ ส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ทุกประเภท กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มลักษณะอื่น ๆ ส่งเสริมเผยแพร่ และให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรสหกรณ์ และประชาชนทั่วไปไปปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย ถึงแม้การดำเนินการจะมีขอบเขตที่ชัดเจนก็ตาม แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก ส่งผลต่อการดำเนินการบริหารกิจการของสหกรณ์ ทางทีมวิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด และสมาชิกสหกรณ์ที่จดทะเบียน ได้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

1.1 ด้านเศรษฐกิจ จากสภาพปัจจุบันภาวะการณ์ตลาดโลกเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำลง สถาบันการเงินต่างๆ ปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากตามไปด้วย ทำให้สหกรณ์มีโอกาสระดมทุนจากภายนอกให้บริการสมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ก็ยังพบปัญหาเกี่ยวกับลูกหนี้ค้างเก่าไม่สามารถเร่งรัดหนี้ค้างได้ ทำให้มีผลกระทบต่อปัญหาการจัดการ

1.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลมาก มีผลทำให้ประชาชนเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากอดีต เช่น มีลักษณะเห็นแก่ตัวมากขึ้น ค่านิยมแบบตะวันตกส่งผลต่อประชาชนให้นิยมบริโภคเกินรายได้ของตนเอง เป็นสาเหตุให้มีการกู้ยืมเงินจากหลายๆ สถาบัน อันเป็นปัญหาในการชำระหนี้ ทำให้สมาชิกขาดเสถียรภาพทางการเงิน เป็นหนี้ทั้งภายในและภายนอกระบบ นำไปสู่ปัญหาความยากจนของประชาชน

1.3 ด้านประชากร สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจและเชื่อมั่นในงานสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์สามารถรักษาเสถียรภาพไว้ได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีสมาชิกบางส่วนที่มีปัญหาเกี่ยวกับสหกรณ์เนื่องจากขาดวินัยในการใช้จ่ายเงิน

1.4 ด้านกฎหมายและการเมือง จากการปฏิรูปการเมือง มีผลต่อการปฏิรูประบบราชการ ทำให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของผลงาน จึงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานด้วยความโปร่งใสและรับผิดชอบส่งผลให้สมาชิกของสหกรณ์มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ และเป็นสมาชิกที่ดีของสหกรณ์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นโอกาส คือ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 หมวด 2 ข้อ 6 ว่าด้วยการยกเว้นภาษี ส่งผลดีให้กับสหกรณ์ส่วนใหญ่ทำให้การบริหารสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในภาพรวมของสหกรณ์ที่จดทะเบียนในพื้นที่จังหวัดตราดด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านประชากร และด้านกฎหมายและการเมือง เป็นโอกาสสำหรับสหกรณ์ให้สามารถบริหารกิจการได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จในแต่ละปี สำหรับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบสังคมเมืองและการบริโภคที่เกินรายได้ตามความเป็นจริง เป็นอุปสรรคต่อการบริหารของสหกรณ์แต่สหกรณ์ก็สามารถดำเนินงานได้

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

2.1 ด้านบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการและฝ่ายจัดการ มีความรู้และความเข้าใจในระบบสหกรณ์ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันมีการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบ ส่งผลให้การตอบสนองของสมาชิกอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

2.2 ด้านเงินทุน สหกรณ์มีการระดมทุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สามารถบริการสมาชิกได้ตามความต้องการ

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์ สหกรณ์มีวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการ แต่ยังคงขาดสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และการให้บริการข้อมูลแก่สมาชิกในเวลาอันรวดเร็ว

2.4 ด้านโครงสร้าง การจัดองค์กรเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด มีบุคลากรฝ่ายต่างๆ ในจำนวนที่เหมาะสมกับงาน และง่ายต่อการกำกับควบคุมดูแล แต่ในบางช่วงเวลาจำนวนบุคลากรที่มีอยู่ตามโครงสร้างก็ไม่สามารถให้บริการสมาชิกภายในเวลาอันรวดเร็วได้ โดยเฉพาะต้นเดือนที่มีสมาชิกมาใช้บริการมาก

2.5 ด้านการบริหารจัดการ การควบคุมระบบด้านการเงิน การบัญชีและการติดตามตรวจสอบเป็นไปอย่างมีระบบ มีการสรรหากรรมการและผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ ซึ่งดำเนินการตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ ด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปัจจุบัน

สหกรณ์ยังไม่ได้มีการทำวิจัยการประเมินตนเองของสมาชิก เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และยังขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และด้านเศรษฐศาสตร์มาเป็นที่ปรึกษาของสหกรณ์

จากการวิเคราะห์ SWOT พบข้อเสนอแนะที่เป็นปัญหาต้องแก้ไขเร่งด่วนมีประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับลูกหนี้ค้างเก่าไม่สามารถเร่งรัดหนี้ค้างได้ (ปัญหาหนี้ค้างชำระ)
 2. ปัญหาสมาชิกผิดสัญญาในการชำระเงินกู้
 3. เงินต้นระบบ สหกรณ์กำลังดำเนินการขยายธุรกิจการตลาด
 4. ควรพิจารณาเรื่องเงินทุนแก่สหกรณ์เล็กๆ เพื่อเพิ่มสภาพคล่อง ต้องติดตามดูแลงานของแต่ละสหกรณ์ได้ดำเนินการหรือไม่
 5. ขาดตลาดให้แก่เกษตรกร ขอให้กรมส่งเสริมสหกรณ์สนับสนุนสหกรณ์
 6. ทุกวันนี้เกษตรกรมีหนี้สินมากเนื่องมาจากผลผลิตราคาตกต่ำมาตลอด
 7. คณะกรรมการบางกลุ่มไม่สามารถ ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สหกรณ์ออกระเบียบข้อบังคับเป็นที่แน่นอนให้ตรงกันทุกกลุ่ม
 8. การทำบัญชีบางกลุ่มมีปัญหา ควรจัดการอบรมการทำบัญชีของกลุ่ม
 9. สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมความเป็นเจ้าของให้กับสมาชิก
- ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาพร้อมกัน

1. นัดหมายให้ทุกสหกรณ์เสนออุปสรรคการดำเนินงานเข้ามาที่จังหวัด
2. ให้นำทุกสหกรณ์มาประชุมร่วมกันเพื่อหาข้อยุติ
3. กลุ่มเกษตรกรยินดีร่วมแก้ไขปัญหากับสำนักงานสหกรณ์จังหวัด
4. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ และแก้ไขระเบียบข้อบังคับตามความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทุกกลุ่มสหกรณ์ให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกัน
5. ควรขยายระยะเวลาชำระหนี้ให้นานกว่านี้ เพราะเกษตรกรปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี

สถานการณ์ในภาพรวมของสหกรณ์ที่ไม่จดทะเบียน

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มแรกที่จัดตั้งในปี 2533 มีอายุ 16 ปี จนถึงปัจจุบันมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ทั้งหมด 164 กลุ่ม มีสมาชิกอยู่ถึงห้าหมื่นกว่าคน ซึ่งต่างก็มีจุดกำเนิดและได้รับคำแนะนำจากแนวทางของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต โดยท่านได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของเราชาวตราดให้รู้จักการจัดการทรัพย์ที่ทำอะไรให้เกิดมิตร ทำให้คนมีเงินเหลือได้ทำบุญช่วยเหลือคนที่เงินขาด ทำให้ชุมชนที่กำลังต่างคนต่างอยู่มีโอกาสหันหน้ามาช่วยเหลือกัน ทำให้เงินที่กำลังขาดมือและต้องไปติดหนี้ที่ดอกเบี้ยสูงมีกลุ่มสัจจะ

สะสมทรัพย์ที่พอหยิบยืมและยังมีหลักประกันสวัสดิการช่วยเหลือยามจำเป็นอีกก้อนหนึ่ง ทำให้เงินที่
เคยหมุนออกมีก็เก็บเป็นทุนของตนเองในชุมชน โดยที่ผ่านมาก็ไม่เคยคิดว่าทำได้ และทำให้เรามีเงิน
บ้านจากน้ำพักน้ำแรง ความขยันอดออมของเราเอง โดยไม่ต้องรอพึ่งรัฐบาล

การรวมกลุ่มต้องมีสัจจะเป็นฐาน และต้องพากเพียรทำความดีให้ดียิ่งขึ้นพยายามพัฒนากลุ่ม
ของตนเองให้ก้าวหน้า โดยการทำตนเป็นผู้เจริญ เสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ หมั่นปรึกษาหารือกับสมาชิก
เพื่อแก้ปัญหา และป้องกันปัญหา อยู่เนื่อง ๆ ด้วยความไม่ประมาท เพื่อให้กลุ่มมีความเจริญมั่นคง

จากการสัมภาษณ์พระอาจารย์สุบิน ปณีโต พบว่า สถานการณ์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เกิดขึ้น
ครั้งแรกมีปี พ.ศ.2533 โดยเริ่มมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ทั้งหมด 2 กลุ่ม ปัจจุบันมีกลุ่ม สหกรณ์หลาย
กลุ่มในจังหวัดตราด แต่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นกลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชนที่มีความเคลื่อนไหว
เด่นชัดมากที่สุด มีการรวมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ทั้งหมด 164 กลุ่ม อย่างไรก็ตามกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
ที่มีจำนวนมากนี้ดูเหมือนจะเข้มแข็ง แต่ในความเป็นจริงยังขาดการทำงานที่เป็นระบบและการให้ความ
ร่วมมือกันอย่างจริงจัง บางกลุ่มที่เข้มแข็ง แต่ส่วนใหญ่ก็ยังอ่อนแออยู่ในหลาย ๆ ด้าน

บทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีกิจกรรมในหลายรูปแบบ ดังนี้
การออมโดยการถือหุ้น ธุรกิจร่วมซื้อ (แก๊ส ข้าว ปุ๋ย เป็นต้น) และบริการด้านสวัสดิการให้กับสมาชิก
ปัจจุบันมีสมาชิกเกินกว่า 50,000 คน มีเงินหมุนเวียนประมาณ 400 ล้านบาท ส่วนใหญ่การริเริ่มการ
ดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับกรรมการศูนย์เครือข่ายเรียนรู้วัดไผ่ล้อม โดยมีพระอาจารย์สุบิน ปณี
โต เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือและผลักดันให้มีการดำเนินการอย่างบังเกิดผล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตพระ
อาจารย์สุบิน ปณีโต เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มแกนนำหลักและทำความเข้าใจกับ
คณะทำงานของหน่วยงานของกลุ่มสัจจะในวันเสาร์ที่ 15 ตุลาคม 2548 ซึ่งพระอาจารย์สุบิน ปณีโต
ยินดีที่จะแนะนำและให้เข้าร่วมประชุมกรรมการศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ดังกล่าวได้
หลังจากนั้นทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ปรากฏผลการดำเนินการในบทที่ 3

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดตราด

แหล่งข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดตราด จากสำนักงานปกครอง จังหวัดตราด ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดตราด สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดตราด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดตราด จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน

รายการ	จำนวนคน	จำนวนคนจน จดทะเบียน	ค่าร้อยละ
ประชากรในจังหวัด	219,347	-	100.00
ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัด	-	25,120	11.45
- แบ่งตามพื้นที่	-	-	-
อ.เมือง	-	9,178	-
อ.เขาสมิง	-	3,935	-
อ.บ่อไร่	-	4,887	-
อ.คลองใหญ่	-	3,228	-
อ.แหลมงอบ	-	2,890	-
กอ.เกาะช้าง	-	847	-
กอ.เกาะกูด	-	155	-
สมาชิกสหกรณ์	82,363	-	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	32,213	-	39.11
- สหกรณ์ภาคประชาชน(สัจจะสะสมทรัพย์)	50,150	-	60.89
สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายของโครงการ	50,150	-	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	-	-	-
- สหกรณ์ภาคประชาชน	50,150	-	100.00

บทสรุป

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรในจังหวัดตราดมีจำนวน 219,347 คน มีผู้จดทะเบียนคนจนจำนวน 25,120 คน คิดเป็นร้อยละ 11.45 ของประชากรทั้งหมด จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน นักวิชาการสหกรณ์และผู้นำกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ พบว่าคนที่มาจดทะเบียนคนจนมีการจดชื้อชื่อนข้อมูลที่ได้ยังไม่อยู่ตัว บางคนมาลงชื่อไว้แต่สำรวจจริงไม่มีตัวตน และคนที่มาจดทะเบียนคนจนไม่ใช่คนพื้นที่แต่เป็นคนที่ย้ายเข้ามาอาศัยจากการตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นบางคนไม่จริง เนื่องจากบางรายมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 3

ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมิวิจัย

ตารางที่ 5 แสดงขั้นตอนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมิวิจัย

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมิวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	4 ก.ย. 2548	ประชุม งานแผนดำเนินการ โครงการวิจัย	คณบดีวิจัย จำนวน 5 คน	บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.เนิน ทราย อ.เมือง จ.ตราด	กำหนดบทบาทหน้าที่ ของนักวิจัย กำหนดเป้าหมายใน การวิจัย	6 ชั่วโมง	
2	11 ก.ย. 2548	ประชุม วางแผนในการ ดำเนินการ โครงการวิจัย	คณบดีวิจัย จำนวน 5 คน	บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.เนิน ทราย อ.เมือง จ.ตราด	วางแผนในการ ดำเนินการ	6 ชั่วโมง	
3	20 ก.ย. 2548	สัมภาษณ์	นักวิชาการ สหกรณ์จังหวัด ตราด	สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัดตราด	เพื่อศึกษาข้อมูลและ สถานการณ์ของ สหกรณ์จังหวัดตราด	6 ชั่วโมง	
4	6 ต.ค. 2548	สัมภาษณ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ธนาคารเพื่อ การเกษตร และสหกรณ์ การเกษตร	เพื่อศึกษาข้อมูล ทะเบียนคนจน	6 ชั่วโมง	
5	8 ต.ค. 2548	สัมภาษณ์	เจ้าหน้าที่ใน ห้องปกครอง	ศาลากลาง จังหวัดตราด ห้องปกครอง	เพื่อศึกษาข้อมูลคนจน ที่จดทะเบียนของทุก อำเภอ	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
6	14 ต.ค. 2548	สัมภาษณ์	พระอาจารย์ สุบิน ปณีโต	วัด ไร่ล้อม จังหวัดตราด	เพื่อศึกษาสถานการณ์ และบาทบาทการ ดำเนินงานของ สหกรณ์ประชาชนใน พื้นที่จังหวัดตราด	6 ชั่วโมง	
7	15 ต.ค. 2548	ประชุม/สัมภาษณ์	สมาชิกแกนนำ กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์ (47 คน)	วัด ไร่ล้อม จังหวัดตราด	เพื่อสร้างความเข้าใจ และจัดทำกรอบ ทิศทางในการ ดำเนินการจากการได้ พบปะสนทนากลุ่ม แกนนำย่อยนี้ แสดงให้ เห็นได้ว่ากลุ่มแกนนำ นี้มีความเลื่อมใส ศรัทธาในตัวพระ อาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ท่านเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นต้นแบบตัวอย่างที่ เสียสละเพื่อชุมชน เป็นบุคคลที่มีแนวคิด แนวทางเป็นของ ตนเอง ไม่ยอมตกเป็น เหยื่อของสังคม กลุ่ม แกนนำทุกคนจึงยินดี เข้าร่วมกลุ่มสัจจะที่ พระอาจารย์ท่านได้ ก่อตั้งขึ้นมา และกลุ่ม	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					ยังมีความประสงค์ที่จะ สืบทอดเจตนารมณ์ ของท่านต่อไปอย่าง ยั่งยืน		
8	22 ต.ค. 2548	ประชุม/สัมมนา	สมาชิกแกนนำ กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์ (58 คน)	วัด ไร่ล้อม จังหวัดตราด	เพื่อสร้างความเข้าใจ และจัดทำกรอบ ทิศทางในการ ดำเนินการ สนับสนุน การสร้างพันธมิตรจาก การสนทนาและเข้า ร่วมประชุมยังพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ นี้ได้รับการยอมรับจาก ผู้คนในจังหวัดเอง จาก ต่างจังหวัด แม้แต่จาก ต่างประเทศ ก็มีมาชม กิจกรรมของกลุ่ม มี หนังสือเอกสารที่ทาง กลุ่มได้พยายามทำขึ้น เกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ เอกสารประกอบการ ทำกิจกรรมต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความ เข้มแข็งของกลุ่ม มี เครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					แม้ว่าบางกลุ่มอาจจะ อ่อนแอ อาจมีเรื่อง ผลประโยชน์ทาง การเงิน เข้าแทรกซ้อน อยู่บ้าง แต่ก็ยังคงความ เป็นเอกถักษณ์ที่ เด่นชัดของกลุ่มสะสม ทรัพย์ได้อย่างชัดเจน		
9	23 ต.ค. 2548	ประชุม	คณะนักวิจัย จำนวน 5 คน	บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.เนิน ทราย อ.เมือง จ.ตราด	ได้กลุ่มเป้าหมายที่จะ ทำการวิจัยในครั้งนี้	6 ชั่วโมง	
10	16 พ.ย. 2548	ประชุม	สมาชิกแกนนำ กลุ่มตักจะสะสม ทรัพย์ (56 คน)	ห้องประชุม สหกรณ์ออม ทรัพย์ครุตราด จำกัด	เพื่อสร้างความเข้าใจ และจัดทำกรอบ ทิศทางการ ดำเนินการ /ทราบถึง สถานการณ์ของกลุ่ม สหกรณ์ที่จดทะเบียน ได้ข้อค้นพบในการ หารือเรื่องคนจนที่จด ทะเบียนปรากฏว่า ไม่ใช่คนในพื้นที่ เป็น คนที่ย้ายเข้ามาอาศัย ส่วนคนในจังหวัดตราด ที่มาจดทะเบียนคนจน ส่วนใหญ่มีทรัพย์สิน	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมนักวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					มากกว่าหนึ่งสัปดาห์ ทาง รัฐบาลจังหวัดจะลดการ ช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ สหกรณ์จังหวัด กล่าวถึงการปลูกปาล์ม น้ำมัน ให้สมาชิกกลุ่ม รวมตัวกันอำเภอละ 2,000 ไร่ โดยใช้ งบประมาณของผู้ว่าฯ อีโอดี ดำรงกลุ่มได้ แล้วให้ไปติดต่อกับ ทางอำเภอที่อยู่ของตน จากการเข้าร่วมประชุม ในครั้งนี้ที่ทีมงานวิจัย สรุปว่าการทำวิจัยใน ครั้งนี้จะเลือก สหกรณ์ ภาคประชาชน คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นกรณีศึกษาเพราะมี มุมมองหลายอย่างที่ น่าสนใจและน่า ทำการศึกษาค้นคว้า		

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
11	10-12 ธ.ค. 2548	ประชุม AIC	สมาชิกแกนนำ กลุ่มตักจะสะสม ทรัพย์ (53 คน)	อาคารพระ ราชเขมากร วัด ไร่ล้อม จังหวัดตราด	จัดทำกรอบทิศทางใน การดำเนินการ สนับสนุนการสร้าง พันธมิตรสรุปได้ดังนี้ 1. พัฒนาการกรมการ กลุ่มตักจะสะสมทรัพย์ 1.1 การจัดทำแผน ยุทธศาสตร์ 1.2 การจัดเวทีการ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 1.3 การจัดเวที คุณธรรม 1.4 การพัฒนาระบบ การบริหารจัดการ 2. พัฒนาสมาชิก 2.1 การมีส่วนร่วม 2.2 การพัฒนาคน รุ่นใหม่แทนคนรุ่นเก่า 2.3 การพัฒนา ความรู้เฉพาะด้าน 3 พัฒนาระบบ ฐานข้อมูล 4 การเผยแพร่และ การประชาสัมพันธ์ 5 การเทียบเคียงงาน (Benchmarking)	18 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(กระบวนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					สมาชิกที่ประชุม เสนอเพิ่มเติมว่า ควร จัดนักวิชาการที่มี ความรู้ความสามารถ ในเรื่องการบริหาร จัดการมาให้ความรู้กับ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อกลุ่มจะได้พัฒนา อย่างยั่งยืน		
พิเศษ	31 ม.ค. 2549	ประชุมเครือข่าย สมาชิกสัจจะสะสม ทรัพย์ จังหวัดตราด	สมาชิกแกนนำ กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์ (300 กว่าคน)	บริเวณ วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด	มีการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และ สรุปผลการดำเนินงาน ของแต่ละกลุ่ม	6 ชั่วโมง	
พิเศษ	10-11 เม.ย. 2549	ทีมประสานงาน กลางติดตามงาน	กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์บ้าน ช้างทูน (61 คน)	สถานีอนามัย บ้านช้างทูน อ.บ่อไร่ และ บ้านเปร็ดใน อ.เมือง	พบว่ากลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์บ้านเปร็ดใน สามารถแก้ปัญหา ความยากจนได้ โดย การอนุรักษ์ป่าชายเลน	9 ชั่วโมง	
12	24-25 มิ.ย. 2549	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	สมาชิกกลุ่ม สัจจะเข้าร่วม ประชุม (57 คน)	วัดใหม่ โพธาราม จังหวัดตราด	การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ การทำบัญชีครัวเรือน การออมวันละบาท พบว่าสมาชิกกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ให้ ความสนใจในเรื่อง	12 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(กระบวนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					ของธุรกิจร่วมซื้อมาก และแจ้งความจำนงกับ ประธานกลุ่มต้องการ ข่าวสารเพิ่มเป็น จำนวนมาก สมาชิก กลุ่มให้ความสนใจกับ การทำบัญชีครัวเรือน น้อย จากการพูดคุย พบว่าไม่ค่อยมีเวลา และไม่ค่อยได้เขียน หนังสือบ่อยนัก ทำให้เกิดความไม่ แน่ใจว่าจะเขียน ถูกต้องหรือไม่		
13	27 มิ.ย. 2539	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	ตำบลเนินทราย สมาชิกหมู่ 5 (62 คน) สมาชิกหมู่ 6 (58 คน)	วัดวิเวก วราราม จังหวัดตราด	การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ การทำบัญชีครัวเรือน การออมวันละบาท พบว่าสมาชิกกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ให้ ความสนใจในการทำ บัญชีครัวเรือนและการ ออมวันละบาทมาก ในส่วนของธุรกิจร่วม ซื้อให้ความสนใจน้อย เนื่องจากอยู่ใกล้ตลาด	3 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					มีความสะดวกสบาย ในการซื้อสินค้า ในที่ประชุมมีการสรุป ร่วมกันว่าในแต่ละ เดือนควรมีการนำ บัญชีครัวเรือนมาสรุป รายการรับ-จ่าย		
14	1 ก.ค. 2549	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์หมู่ที่ 8 ต.เขาสมิง (78 คน)	ศาลาหมู่ที่ 8 ต.เขาสมิง อ.เขาสมิง จ.ตราด	การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ การทำบัญชีครัวเรือน การออมวันละบาท พบว่าสมาชิกกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ให้ ความสนใจในการทำ บัญชีครัวเรือนและการ ออมวันละบาทมาก ส่วนธุรกิจร่วมซื้อได้ ดำเนินการมาตั้งแต่ เริ่มแรกของการก่อตั้ง ทั้งนี้เพราะประธาน กลุ่มฯ เป็นแกนนำศูนย์ เครือข่ายสัจจะสะสม ทรัพย์ของจังหวัดตราด โดยนำแนวธุรกิจร่วม ซื้อไปใช้ในหมู่บ้าน	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ค/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
15	1 ก.ค. 2549	ประชุม	คณะนักวิจัย จำนวน 5 คน	บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.เนิน ทราย อ.เมือง จ.ตราด	ประชุมสรุปการทำงาน	3 ชั่วโมง	
16	2 ก.ค. 2549	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์หมู่ที่ 6 ต.หนองเสม็ด (68 คน)	วัด โศก ต.หนองเสม็ด อ.เมือง จ.ตราด	การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ การทำบัญชีครัวเรือน การออมวันละบาท พบว่าสมาชิกกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ให้ ความสนใจในการออม วันละบาท มุมมอง ของสมาชิกบอกว่าทำ ได้ง่ายกว่าการทำบัญชี ครัวเรือน ในส่วนของ ธุรกิจร่วมซื้อสมาชิกฯ ให้ความสนใจน้อย อาจจะเป็นเพราะว่าอยู่ ติดกับตัวเมืองการเดินทาง เข้ามาจับจ่ายใช้ สอยสะดวกสบาย แต่ ทางทีมวิจัยซักถาม เกี่ยวกับราคาข้าวสาร และแก๊สหุงต้มที่ซื้อมา จากตลาด เมื่อเทียบกับ กับราคาที่ทางเครือข่าย	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					สัจจะสะสมทรัพย์ ปรากฏว่าราคาแพงกว่า กันหลายบาท ทำให้ ทางสมาชิกให้ความ สนใจที่จะเข้าร่วม เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ ทางทีมวิจัยคิดว่าใน กลุ่มนี้จะเกิดเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ		
17	8 ก.ค. 2549	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์หมู่ที่ 8 ต.ห้วยแร้ง (74 คน)	ศาลาบ้าน บางปรือ อ.เมือง จ.ตราด	การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ การทำบัญชีครัวเรือน การออมวันละบาท พบว่าในกลุ่มนี้ ประธานกลุ่มให้ความ สนใจที่จะสร้าง เครือข่ายการออมวัน ละบาทมาก ยินดีที่จะ ให้ความร่วมมือกับทีม วิจัยในการสร้าง เครือข่ายทุกรูปแบบ จะเห็นได้ว่าทางกลุ่มนี้ ให้ความร่วมมืออย่างดี กับทางศูนย์เครือข่าย เรียนรู้สัจจะสะสม ทรัพย์ วัดไผ่ล้อม	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมนักวิจัย(กระบวนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					ในเรื่องของธุรกิจร่วม ซื้อ และมีความสนใจ ที่จะทำบัญชีครัวเรือน โดยมีข้อเสนอฝาก อาจารย์พนัสว่า “ช่วย มาตรวจบัญชีทุกเดือน ด้วย” กลุ่มนี้มีความ ตั้งใจที่จะดำเนินการ ทุกเรื่องที่เกิดจาก แนวคิดของพระ อาจารย์สุบิน ปณีโต เนื่องจากมีความ ศรัทธาในตัวพระ อาจารย์มาก		
18	9 ก.ค. 2549	ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์หมู่ที่ 1 ต.เขาสมิง (46 คน)	ศาลา เอนกประสงค์ ต้นตะบก อ.เขาสมิง	การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อ การทำบัญชีครัวเรือน การออมวันละบาท พบว่ามี การดำเนินการ ในเรื่องของธุรกิจร่วม ซื้ออย่างต่อเนื่องและมี ปริมาณมากในเรื่อง ของปุ๋ยและข้าวสาร จากการซักถามพบว่า ราคาปุ๋ยที่ซื้อกับทาง ศูนย์เครือข่ายสัจจะ	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					<p>สะสมทรัพย์สินราคาถูกกว่าห้องตลาดมาก ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำลง มีเงินเหลือมากขึ้น สมาชิกส่วนใหญ่ของทางกลุ่มนี้มีความสนใจที่จะทำบัญชีครัวเรือนมาก จากมุมมองของสมาชิกท่านหนึ่งที่ว่า “ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทำให้เราทราบที่มาและที่ไปของเงิน” หรือทางทีมวิจัยคิดว่าน่าจะใช้คำพูดที่ว่า “ทางไหลของเงิน” โดยมีทั้งไหลเข้าและไหลออกจากการพูดคุยกับสมาชิกส่วนใหญ่ทำให้ทีมวิจัยสรุปร่วมกันว่ากลุ่มนี้น่าจะเกิดเครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ (มีมาแล้วแต่ยังไม่สมบูรณ์) การทำบัญชีครัวเรือน และการออมวันละบาท</p>		

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
19	9 ก.ค. 2549	ประชุม	คณะนักวิจัย จำนวน 5 คน	บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.เนิน ทราย อ.เมือง จ.ตราด	ประชุมสรุปผลการ ดำเนินงาน	3 ชั่วโมง	
20	15-16 ก.ค. 2549	ประชุม	แกนนำกลุ่ม สัจจะสะสม ทรัพย์ อ.เมือง (63 คน)	วัด ไร่ล้อม อ.เมือง จ.ตราด	ได้ความร่วมมือที่เป็น เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ การออมวันละบาท และการทำบัญชี ครัวเรือน พบว่า มีการ สร้างเครือข่ายธุรกิจ ร่วมซื้อเพิ่มจากเดิม โดยสินค้าที่เป็นที่ ต้องการของสมาชิกฯ อันดับแรกคือ ข้าวสาร รองลงมาได้แก่ แก้ว หุงต้ม น้ำตาลทราย ปุย สมาชิกหลาย กลุ่มมีการออมเงินวัน ละบาทและมีการทำ บัญชีครัวเรือน บาง กลุ่มมีวิธีการช่วยเหลือ สมาชิกในกลุ่มโดยการ ช่วยปลดหนี้แต่มีข้อ สัญญาที่ตกลงร่วมกัน ว่าจะไม่ไปสร้างหนี้อีก ทางทีมวิจัยได้	12 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					<p>ยกตัวอย่างชุมชนบ้านเปรี๊ดในที่คนในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ป่าชายเลน ทำให้เกิดความสมบูรณ์เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของคนในชุมชน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน สามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนของคนในชุมชนได้อย่างดี จากการที่ทีมวิจัยลงพื้นที่ชุมชนบ้านเปรี๊ดในพบว่าคนในชุมชนมีรายได้จากแนวคิดร่วมกันว่า “หยุดจับ ร้อย คอยจับล้าน” จนทำให้ชุมชนบ้านเปรี๊ดในนี้ไม่มีคนจนที่มาจดทะเบียน ช่วงเวลาที่เหลือทางทีมวิจัยได้ช่วยตรวจสอบบัญชีเงินฝากให้กับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แล้วหารือกับทางประธานกลุ่มเรื่องของ</p>		

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					การให้ความรู้ในการ ทำบัญชี		
21	22-23 ก.ค. 2549	ประชุม	แกนนำกลุ่ม สัจจะสะสม ทรัพย์ อ.เขาสมิง (59 คน)	ศาลา เอนกประสงค์ ต้นตะบก อ.เขาสมิง จ.ตราด	ได้ความร่วมมือที่เป็น เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ การออมวันละบาท และการทำบัญชี ครัวเรือน พบว่า เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ ของทางกลุ่มนี้มีการ ขยายเครือข่ายออกไป โดยเฉพาะในเรื่องของ ปุ๋ย ทั้งนี้เนื่องจาก สมาชิกกลุ่มสัจจะ สะสมทรัพย์ส่วนใหญ่ เป็นชาวสวนผลไม้ ปุ๋ย ที่ทางศูนย์เครือข่าย เรียนรู้สัจจะสะสม ทรัพย์นำมาจำหน่าย ราคาถูกกว่าท้องตลาด มาก คุณภาพก็ไม่ แตกต่างกัน ทำให้เกิด ทางเลือกที่ดีแก่สมาชิก และยังมีเงินเหลือเก็บ หลังจากเสร็จสิ้นฤดู การเก็บเกี่ยว จากการ	12 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					พูดคุยกับแกนนำตอน หนึ่งว่า “การที่ทาง ศูนย์เครือข่ายล้าจะ สะสมทรัพย์ดำเนินการ เรื่องธุรกิจร่วมซื้อทำ ให้ชาวสวนสามารถลด ต้นทุนในการผลิตลง ได้ ได้ซื้อสินค้า อุปโภคและบริโภคใน ราคาที่เป็นธรรม และ ถ้าทุกบ้านมีการทำ บัญชีครัวเรือนยิ่งจะทำ ให้เราทราบรายรับ – รายจ่าย ทำให้เกิดการ เรียนรู้ในการดำเนิน ชีวิตของคนในชุมชน รู้จักกิน รู้จักใช้ รู้จัก ทำ รู้จักเก็บออม คำว่า ยากจนจะไม่เกิดขึ้น อย่างแน่นอน”		
22	28-30 ก.ค. 2549	ประชุม	แกนนำกลุ่ม ล้าจะสะสม ทรัพย์ อ.แหลม งอบ (52 คน)	สำนักสงฆ์ ธรรมชาติล่าง อ.แหลมงอบ จ.ตราด	ได้ความร่วมมือที่เป็น เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ การออมวันละบาท และการทำบัญชี ครัวเรือนพบว่า เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ	18 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					ทางแกนนำกลุ่มและ สมาชิกกำลังขับเคลื่อน สมาชิกกำลัง ขับเคลื่อน การทำ บัญชีครัวเรือนยังต้อง ให้ความรู้เพิ่มขึ้นมี ปัญหาการทำบัญชี ครัวเรือนที่พบเป็นการ ลงรายละเอียดของ รายจ่ายและการไม่ ลงบัญชีทุกวันทำให้ลืม รายจ่ายการดำเนินการ ในวันต่อไปไม่ สามารถทำต่อไปได้ แต่ทางสมาชิกกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ส่วน ใหญ่มีความพยายาม ในการทำเพราะอยาก ทราบรายรับ – รายจ่าย ที่แท้จริงของครอบครัว ทางทีมวิจัยใช้เวลา ส่วนใหญ่ในการ ช่วยเหลือในเรื่องของ การทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องของการออม วันละบาทมีการ		

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					<p>ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องบางคนบอกว่า มีบางวันที่เราลืมออม ในวันรุ่งขึ้นก็ใส่ชดเชย ทางกลุ่มก็จะสะสม ทรัพย์สินอำเภอแหลมงอบ รับปากแข็งขันว่าจะ ดำเนินการออมวันละ บาทให้ทุกคนครบถ้วน (เพื่อถวายในหลวง) มี แนวทางในการออมวัน ละบาทโดยใช้วัสดุ พื้นบ้านมาประยุกต์คือ ตัดไม้ไผ่มาเป็น กระบอกหยอดเงิน การขยายเครือข่าย ธุรกิจร่วมซื้อในกลุ่มนี้ มีน้อยทางทีมงานวิจัย ได้ให้เหตุผลและ ชี้ให้เห็นถึงความ แตกต่างของราคา เงิน ที่จะได้รับในเรื่องของ สวัสดิการ ทำให้ สมาชิกในกลุ่มนี้ให้ ความสนใจ</p>		

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
23	13 ส.ค. 2549	ประชุม	แกนนำกลุ่ม สัจจะสะสม ทรัพย์ อ.บ่อไร่ (69 คน)	วัดใหม่โพ ธาราม อ.บ่อไร่ จ.ตราด	ได้ความร่วมมือที่เป็น เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ การออมวันละบาท และการทำบัญชี ครัวเรือน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ใน กลุ่มนี้ให้ความสนใจ ธุรกิจร่วมซื้อและมีการ ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องสินค้าที่ซื้อ เป็นอันดับแรก คือ ข้าวสาร ทุกวันที่ 15 ของเดือนทางผู้แทน กลุ่มจะมารับข้าวสารที่ ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ สัจจะสะสมทรัพย์ไป ให้กับสมาชิกกลุ่ม การขยายเครือข่ายการ ทำบัญชีครัวเรือนยัง ต้องให้ความรู้เพิ่มเติม ซึ่งทางทีมวิจัยจะนำ ปัญหาที่พบมาหารือ กับทางศูนย์เครือข่าย เรียนรู้สัจจะสะสม ทรัพย์เพื่อแก้ปัญหา ต่อไป ส่วนในเรื่อง	6 ชั่วโมง	

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					ของการออมวันละบาทสมาชิกมีความคิดเห็นตรงกันว่าน่าทำและคิดว่าทำได้ ทีมวิจัยเสนอแนวทางในการนำกระบอกไม้ไผ่มาเป็นวัสดุในการออม สมาชิกในที่ประชุมเห็นด้วยเพราะเป็นแนวทางที่ประหยัดและหาวัสดุได้ง่าย		
24	14 ส.ค. 2549	ประชุม	แกนนำกลุ่ม ลี้จะสะสม ทรัพย์ อ.คลอง ใหญ่ (65 คน)	วัดสุทธินาราม อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	ได้ความร่วมมือที่เป็นเครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อ การออมวันละบาท และการทำบัญชีครัวเรือน พบว่า มีการดำเนินการในเรื่องของธุรกิจร่วมซื้อเล็กน้อย จากการสังเกตของทีมงานวิจัย สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพประมง จากการพูดคุยได้ข้อคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่สมาชิกจะดำเนินการได้ผลอันดับ	6 ชั่วโมง	

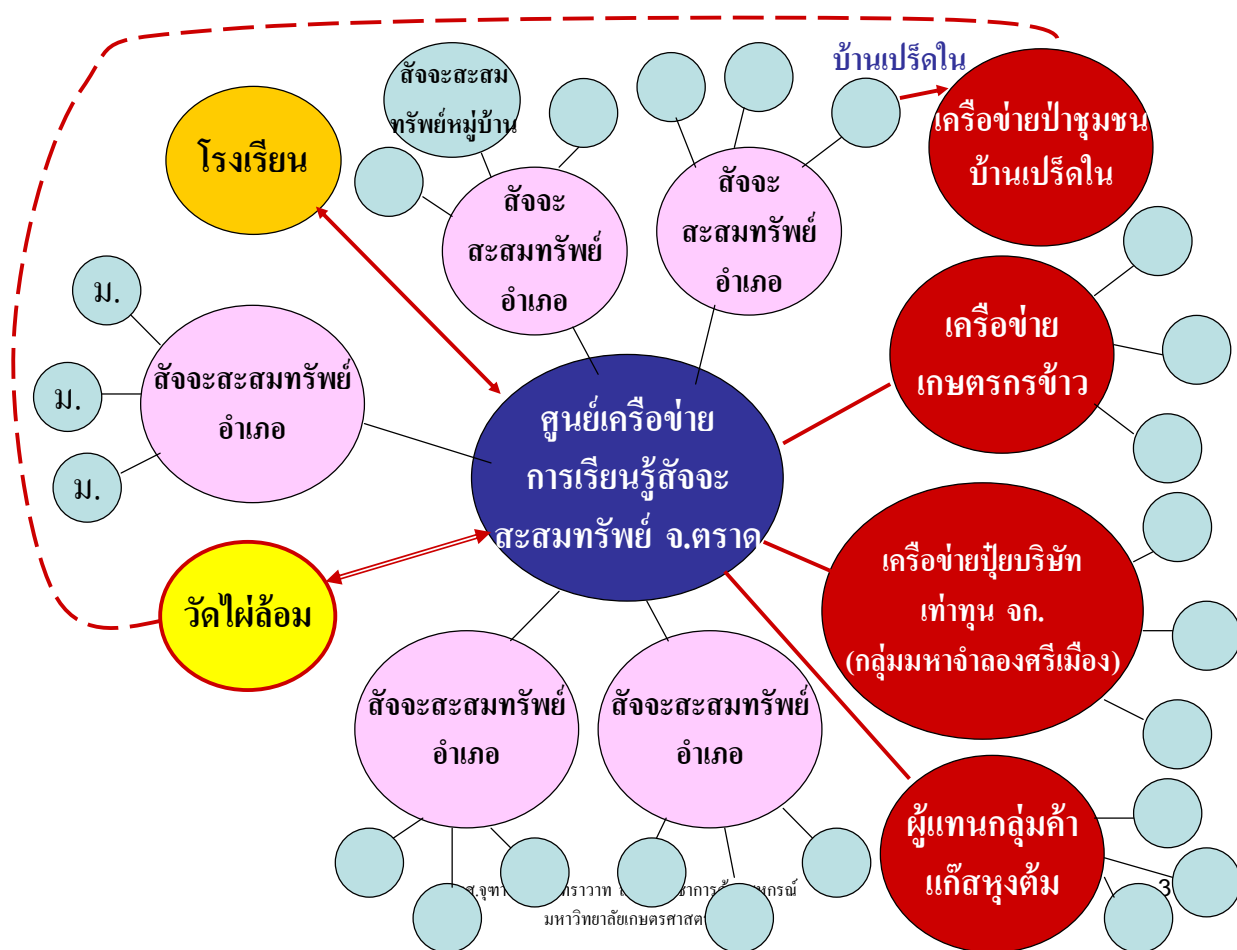
ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					แรก เป็นการออมนวัน ละบาท ในส่วนของ การทำบัญชีครัวเรือนมี สมาชิกให้ความสนใจ น้อย โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาและบางคน บอกว่าเขียนหนังสือ ไม่ค่อยเป็นไม่ได้เขียน มานาน กลัวเขียนไม่ ถูกต้อง ทางทีมวิจัยได้ ชี้แจงว่าไม่ต้องเขียน อะไรมากเพียงแต่ กรอกตัวเลขเท่านั้น และชี้ให้เห็นถึง ประโยชน์ของการทำ บัญชีครัวเรือน ทาง ทีมงานวิจัยได้รับความ อนุเคราะห์อย่างดีจาก สมาชิกกลุ่มนี้จะ สะสมทรัพย์กลุ่มนี้ ได้รับความรู้เพิ่มเรื่อง การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำปะการังเทียม ทางทีมวิจัยได้เรียนรู้ ร่วมกันกับชุมชน การ ตรวจสอบบัญชีทำได้		

ลำดับ ที่	ว/ด/ป	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย(ระบุนการ จัดสัมมนา/เวที แลกเปลี่ยน)	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ (ระบุจำนวน)	สถานที่	ผลที่เกิดจาก กระบวนการ (เช่น สร้างความเข้าใจ/เกิด เครือข่าย ฯลฯ)	ระยะเวลา (ระบุ ชั่วโมง)	หมายเหตุ
					ในเวลาจำกัด ซึ่งทาง ทีมงานวิจัยมีความ ตั้งใจว่าถ้ามีโอกาสจะ ช่วยศูนย์เครือข่าย เรียนรู้สัจจะสะสม ทรัพย์ จังหวัดตราด ในเรื่องของการ ตรวจสอบบัญชี		
25	14 ส.ค. 2549	ประชุม	คณะนักวิจัย จำนวน 5 คน	บ้านเลขที่ 9 หมู่ 5 ต.เนิน ทราย อ.เมือง จ.ตราด	ประชุมสรุปผลการ ดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้น โครงการ	5 ชั่วโมง	

บทที่ 4 เครือข่ายที่เกิดขึ้น

4.1 ข้อสรุปจำนวน/รูปแบบเครือข่ายที่เป็นผลงานของทีมวิจัย

ภาพแสดงการเชื่อมโยงเครือข่ายที่มีอยู่เดิมซึ่งมองเห็นองค์ประกอบของเครือข่ายตลอดจนกิจกรรมในวงสัมพันธ์ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เครือข่ายที่มีอยู่เดิมของกลุ่มสัจจะธรรมจังหวัดตราด (ปรับปรุงจาก รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรวาท สถาบันวิชาการสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

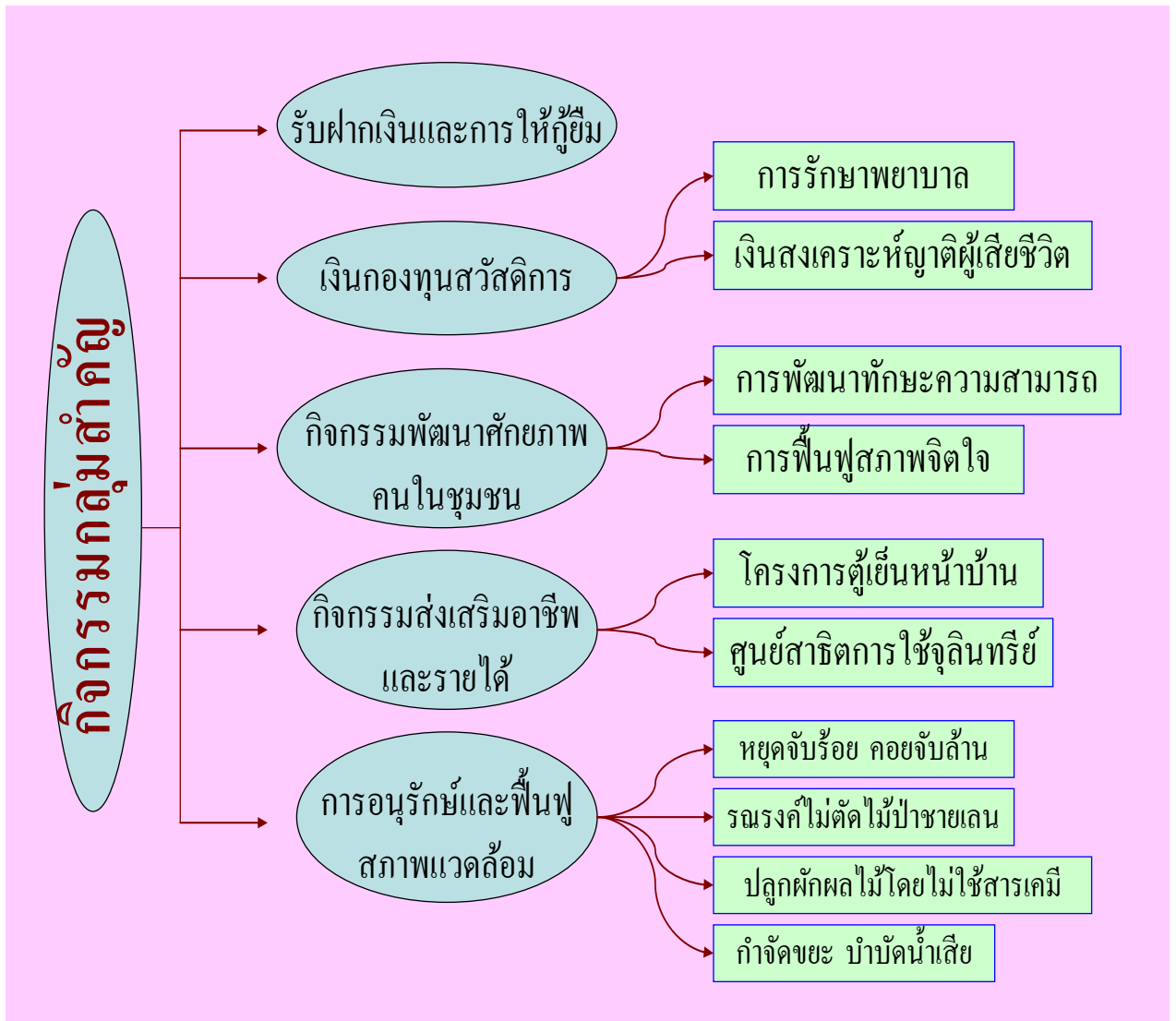
เครือข่ายที่มีอยู่เดิมปรากฏดังภาพที่ 1 ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด เป็นที่รู้จักกันในนามของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้สัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด การรวมกลุ่มต้องมีสัจจะเป็นฐาน และต้องพากเพียรทำความดีให้ดียิ่งขึ้นพยายามพัฒนากลุ่มของตนเองให้ก้าวหน้า โดยการทำตนเป็นผู้เจริญ เสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ หมั่นปรึกษาหารือกับสมาชิกเพื่อแก้ปัญหา และป้องกันปัญหาด้วยความไม่ประมาท เพื่อให้กลุ่มมีความเจริญมั่นคง สมาชิกทุกกลุ่มมีการพบกันทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีตัวแทนกลุ่มเข้ามาประชุมที่ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้สัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด ในวันที่ 15 ของเดือน เพื่อรายงานการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มและสั่งซื้อสินค้าในนามของกลุ่มทำให้ธุรกิจร่วมซื้อมีการเจริญเติบโตขึ้น

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด ดำเนินงานเป็นระยะเวลาประมาณ 16 ปี โดยมีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด

กิจกรรมของกลุ่มที่สำคัญของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด มีมุมมองที่สำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ รับฝากเงินและการให้กู้ยืม เงินกองทุนสวัสดิการ กิจกรรมพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน กิจกรรมส่งเสริมอาชีพและรายได้ สุดท้ายคือการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ซึ่งปรากฏดังภาพที่ 3

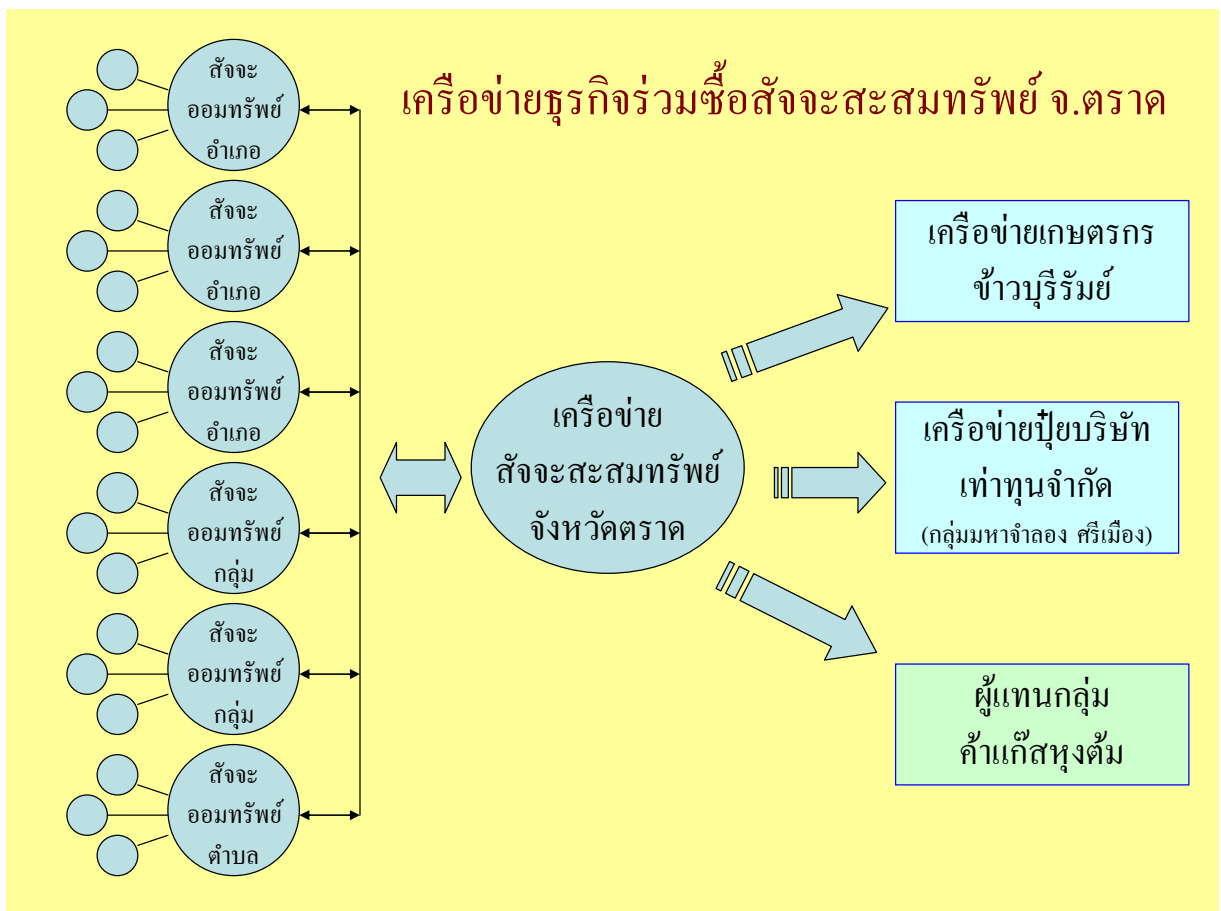
ภาพที่ 3 กิจกรรมที่สำคัญของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ จังหวัดตราด ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างทุนชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และในระดับชุมชนกับความสัมพันธ์กันภายนอก ซึ่งปรากฏดังภาพที่ 4

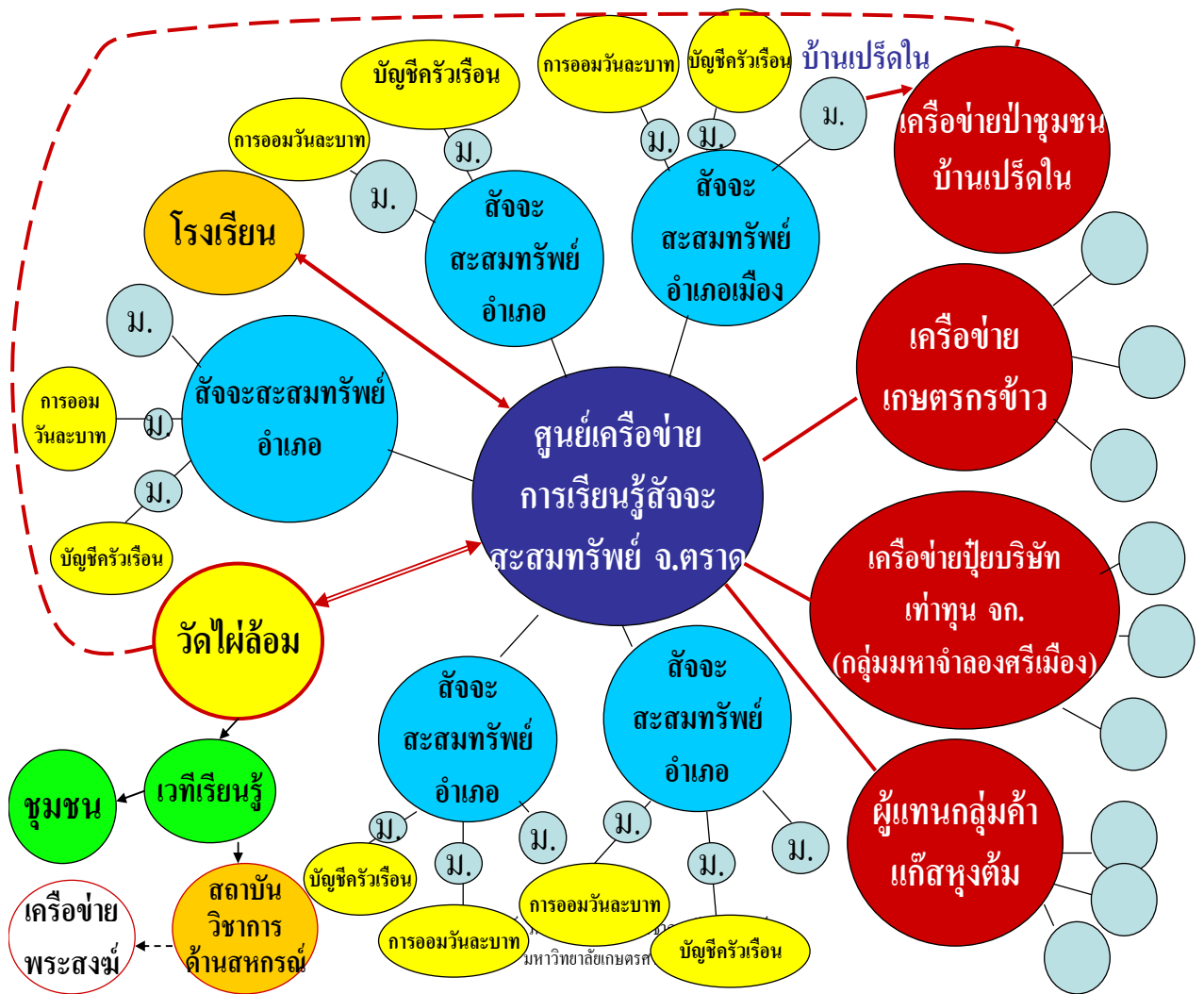
ภาพที่ 4 การสร้างทุนชุมชน

การสร้างเครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อของกลุ่มสัจจะสหกรณ์ฯ จังหวัดตราด โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้สัจจะสหกรณ์ฯ วัดไผ่ล้อม มีการสร้างเครือข่ายไปยังอำเภอต่างที่มีสมาชิกกลุ่มสัจจะสหกรณ์ฯ นอกจากนี้ยังให้บริการกับประชาชนทั่วไปเนื่องจากราคาต่ำกว่าท้องตลาด

ภาพที่ 5 เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อสัจจะสหกรณ์ฯ จังหวัดตราด

จากการที่ทีมงานวิจัยได้เข้าไปศึกษาโดยเริ่มจากวัดไผ่ล้อม มีการจัดเวทีเรียนรู้ ลงพื้นที่ ประสานงานกับทีมประสานงานกลาง (สถาบันวิชาการสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) เครื่องข่ายที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ การออมวันละบาท และการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ยังพบ เครื่องข่ายป่าชุมชนบ้านเป็ดไทร คนในชุมชนทุกครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สามารถ รักษาสภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ เครื่องข่ายที่เกิดขึ้นจาก การที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ปรากฏดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 เครื่องข่ายคุณค่าที่เกิดขึ้นของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด (ปรับปรุงจาก รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรวาท สถาบันวิชาการสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

เครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราดได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จากเดิมซึ่งก่อนการสร้างเครือข่ายมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เข้าร่วมประมาณ 45 กลุ่ม ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาได้มีการขยายเครือข่ายออกไปประมาณ 90 กลุ่ม ในอนาคตเครือข่ายธุรกิจร่วมซื้อจะขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากประชาชนเห็นความได้เปรียบทางการต่อรองได้ซื้อสินค้าในราคาถูกกว่าท้องตลาด และยังได้รับเงินสวัสดิการกลุ่มอีกด้วย

เครือข่ายการออมวันละบาท เป็นเครือข่ายที่เริ่มก่อตั้งตามแนวคิดของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ซึ่งทีมวิจัยได้ขับเคลื่อนในการสร้างเครือข่ายการออมวันละบาท มีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์หลายกลุ่มในอำเภอเมืองให้ความสนใจและลงมือปฏิบัติแล้วประมาณ 28 กลุ่ม ซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นโครงการนี้แล้วคาดว่าจะปรากฏผลชัดเจนขึ้นและทีมงานวิจัยบางส่วนจะลงพื้นที่สร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง อนาคตจะเป็นเครือข่ายที่น่าสนใจและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

แนวคิดการสร้างเครือข่ายการออมวันละบาท เป็นการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม ตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ให้เกิดขึ้นในตัวคน ทำให้เกิดกระบวนการรวมกลุ่มสร้างโอกาสใช้เงินตราเป็นเครื่องมือพัฒนาคน เกิดการใช้ความเป็นมนุษย์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการยกระดับจิตวิญญาณของคนให้สูงขึ้น ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายคือ การมีสังคมที่ดี และคนสังคมมีความสุข ทำให้เกิดความสุขของคนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ทุนคน ทุนธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรม ทุนเวลา ทุนแรงงาน และทุนเงินตรา ปรากฏแนวคิดในการสร้างเครือข่ายการออมวันละบาท

การทำบัญชีครัวเรือน เป็นเครือข่ายที่เกิดจากแนวความคิดของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต โดยทางทีมวิจัยได้สร้างเครือข่ายการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งการทำบัญชีจะทำให้รู้ว่าเราใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวัน มีการวิเคราะห์รายจ่ายทำให้เห็นว่าบางครอบครัวใช้จ่ายเงินไปกับสินค้าฟุ่มเฟือยโดยไม่เกิดประโยชน์ต่อครอบครัว การสร้างเครือข่ายบัญชีครัวเรือนมีกลุ่มที่ให้ความสนใจและลงมือปฏิบัติแล้วประมาณ 17 กลุ่ม ข้อมูลในส่วนนี้จะปรากฏผลเมื่อสิ้นเดือนธันวาคม 2549 ทางทีมวิจัยคาดหวังว่าจะมีการสร้างเครือข่ายบัญชีครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่จัดประชุมในเดือน กรกฎาคม และ สิงหาคม 2549 เมื่อมีบัญชีครัวเรือนเราสามารถวิเคราะห์ว่าในแต่ละหมู่บ้านรับประทานข้าวเดือนละเท่าไร ใช้สินค้าอะไรบ้าง จำนวนเท่าไร ซึ่งทำให้สามารถสร้างเครือข่ายกับธุรกิจร่วมซื้อได้เป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนไม่ต้องซื้อของแพงกว่าราคาเป็นจริง มีเงินเหลือ และมีเงินสวัสดิการกลุ่มมาเป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าฌาปนกิจให้กับสมาชิก เป็นการแก้ปัญหาความยากจนได้เป็นอย่างดี

4.2 ประเด็นสำคัญของเครือข่ายในรายงาน

- ความเป็นมาของเครือข่าย

กลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์กลุ่มแรกได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2533 ณ บ้านเกาะขวาง หมู่ 1 ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด สมาชิกแรกมีประมาณ 250 คน และมีเงินสะสมแรกเข้า 2,740 บาท กลุ่มที่ 2 มีสมาชิก 177 คน เงินสะสม 4,700 บาท โดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราดพระผู้นำและนักพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ท่านเกิดเมื่อปี พ.ศ.2496 ที่บ้านเกาะขวาง ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในปี พ.ศ. 2516 ได้ศึกษาพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาและรุดงค์ไปในหลายพื้นที่เป็นเวลา 8 ปี ระหว่างรุดงค์ท่านได้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของชาวบ้าน เมื่อมีโอกาสได้สนทนากับครูท่านหนึ่งจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดสตูล ซึ่งมีโครงการรณรงค์ให้คนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และได้นิมนต์พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ไปเทศน์แก่ชาวบ้านในโครงการนี้ ท่านเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่ชุมนุมในวันนั้นช่วยกันคิดแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความยากจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ พระอาจารย์สุบินตระหนักถึงความเดือดร้อนของชาวบ้าน ต้องการช่วยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเห็นว่าจุดรวมของการแก้ปัญหาอยู่ที่เงิน ทำอย่างไรให้คนในชุมชนมีเงินเป็นของตนเองท่านมองว่าควรเริ่มต้นจากการออม ซึ่งได้แนวความคิดในการต่อตั้งกลุ่มฯ ในขณะที่จำพรรษาอยู่ที่จังหวัดสงขลา ในพรรษาที่ 16 ของการอยู่ในสมณะเพศได้มีโอกาสสนทนาธรรมเป็นประจำกับผู้นำกลุ่มออมทรัพย์แบบชาวบ้านคือ ท่านอาจารย์ชูป ยอดแก้ว อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาวนอก อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ปราชญ์ชาวบ้านคนสำคัญของภาคใต้ และได้มีโอกาสไปบรรยายธรรมให้กับสมาชิกของกลุ่มนี้จะพึงพร้อมทั้งการศึกษาดูงานของกลุ่ม ซึ่งสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อน เรื่องการจีปล้น ขโมย ฆ่า ของหมู่บ้านได้จึงเกิดแนวความคิดว่าน่าจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้กลับมาจัดทำในจังหวัดตราดบ้านเกิดโดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมแบบโบราณ คือการพึ่งพาอาศัยกันแบบน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า น่าจะเป็นสิ่งที่ดี การเทศน์ การบรรยายธรรมเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ต้องจัดกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจ ปัญหาจิตใจและการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตแบบชาวบ้านได้ กอปรกับได้ฟังและได้อ่านพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2525 ซึ่งได้ตรัสไว้ว่า

“... คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ 4 ประการ

ประการแรก คือ การรักษาสุขภาพ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติ ปฏิบัติแต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติ ปฏิบัติอยู่ในความ
สัจธรรมคตินั้น

ประการที่สาม คือการอดทน อดกลั้น และยอมที่จะไม่ประพฤติล่วงล้ำจะ สุจริต ไม่ว่า
จะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักระวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์น้อย
ของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง...”

นอกจากนี้ยังได้นำ ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการคือ

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องมี มาก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้นที่จังหวัดตราด โดยใน
ระยะแรกใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์” แต่พิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้คำว่าออมทรัพย์ต่อท้ายไม่
สามารถสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนให้เกิดแก่ชาวบ้านได้ จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “สะสมทรัพย์” แทน
เนื่องจากสามารถยกตัวอย่างให้เห็นถึงพลังการสะสมได้ในเชิงรูปธรรม อุปมาว่าเหมือนแมลงผึ้งที่เอาขา
ไปแตะเกสรทีละนิด ใช้ความพยายามอดทนและสามัคคี ที่สุดก็ได้น้ำผึ้งเป็นขวดเป็นไหสอดคล้องกับ
คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า อย่าดูหมิ่นของน้อย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดองค์กรการเงินภายใต้ชื่อกลุ่มสัจจะ
สะสมทรัพย์ดำเนินต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

● การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

การดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในสังคมโดยทั่วไปจะพบว่ามีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้ง
ปัญหาส่วนตัว ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาของสังคม ปัญหาเหล่านี้อาจเกิดจากตนหรือผู้อื่นรอบข้างก็ได้
ระดับของปัญหาจะมีความรุนแรงมากขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบ การ
แก้ปัญหาในแต่ละปัญหาจะใช้วิธีการที่แตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัย ปัจจุบันปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหา
ที่มีความรุนแรงและสลับซับซ้อน ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาดังกล่าวจะทำให้ประชาชนได้รับความ
เดือนร้อน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิตเท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การดำเนินกิจกรรมเพื่อทำให้ประชาชนมีความมั่นคงทาง
เศรษฐกิจ น่าจะเป็นหนทางหนึ่งซึ่งจะช่วยลดหรือแก้ปัญหาได้ กิจกรรมที่จะดำเนินขึ้นนี้จะต้องอยู่บน
พื้นฐานที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเห็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งมีการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจด้วย

องค์กรสงฆ์เป็นองค์กรหนึ่งที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ มีวัดกระจายอยู่เกือบทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งวัดนั้นเป็นศูนย์รวมของประชาชนทุกประเภท ทุกเพศ ทุกวัย ดังนั้นหากองค์กรสงฆ์จะมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาให้ประชาชนได้รู้จักรวมกันเพื่อสะสมทรัพย์ รู้จักพึ่งพาตนเอง มีคุณธรรม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเป็นรูปธรรม ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและอาจเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ต่อไปอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ โดยมีแนวทางที่ถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรมอีกด้วย จึงได้จัดให้มีการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้น โดยสมาชิกของกลุ่มต้องเป็นผู้มีสัจจะและรักษาสัจจะวาจาของตนเพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมของกลุ่มซึ่งจัดให้มีการระดมเงินเก็บ สะสมให้กั๊ยืมกันเองภายในกลุ่ม ผลตอบแทนที่ได้จากการกั๊ยืมนำรวมกันเป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือในด้านค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในภาวะฉุกเฉิน เช่น งานศพ งานบวช เป็นต้น

ตารางที่ 6 การขยายตัวและวิธีการเกิดของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด (ปี 2533 – 2548)

ปี	จำนวนกลุ่ม	วิธีการเกิดกลุ่ม
2533	2	เริ่มก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกเริ่มจากชวนคนในบ้านเกิดก่อนและกลุ่มที่สองที่วัดทุ่งเขาซึ่งเป็นวัดที่ท่านจำพรรษา ท่านตระหนักว่า การจะขยายกลุ่มต่อไปนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก
2534	-	
2535	8	พระสุบิน ย้ายมาพำนักและจำพรรษาที่วัดไผ่ล้อม ได้รับการช่วยเหลือจากพระครูสังฆรักษ์ทรงวุฒิทั้งด้านปัจจัย และการเตรียมการต่าง ๆ การขยายกลุ่มจะใช้ช่วงเวลาเข้าพรรษา เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม เป็นหลัก โดยใช้ 2 วิธีคือ (1) ใช้โอกาสวันพระที่ชาวบ้านมาทำบุญที่วัดท่านจะเช่ารถออกไปตามวัดต่าง ๆ ขอเวลาเข้าอาวาสวัดช่วงที่พระฉันอาหารเช้า เชิญชวนให้ชาวบ้านตั้งกลุ่ม (2) ใช้วิธีแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้นำหมู่บ้านที่รู้จักถ้าผู้นำเห็นด้วยก็ให้นัดหมายลูกบ้านไว้ ท่านจะเดินทางไปตั้งกลุ่มให้เช่น กลุ่มบ้านเปร็ดใน กลุ่มบ้านดงกลาง เป็นต้น
2536	21	
2537	19	
2538	22	
2539	29	
2540	5	
2541	17	
2542	4	
2543	11	
2544	6	

ปี	จำนวนกลุ่ม	วิธีการเกิดกลุ่ม
2545	1	ขอเลิก 1 กลุ่ม เนื่องจากขาดอาสาสมัครที่เสียสละมาเป็นกรรมการ
2546	1	ก่อตั้ง 1 กลุ่ม พระศักดิ์ฯ สุนทรโร เป็นผู้ก่อตั้ง
2547	6	วิธีการตั้งกลุ่มยังใช้แบบเดิม
2548	2	วิธีการตั้งกลุ่มยังใช้แบบเดิม
รวม	164	

โครงสร้างและการบริหารจัดการ

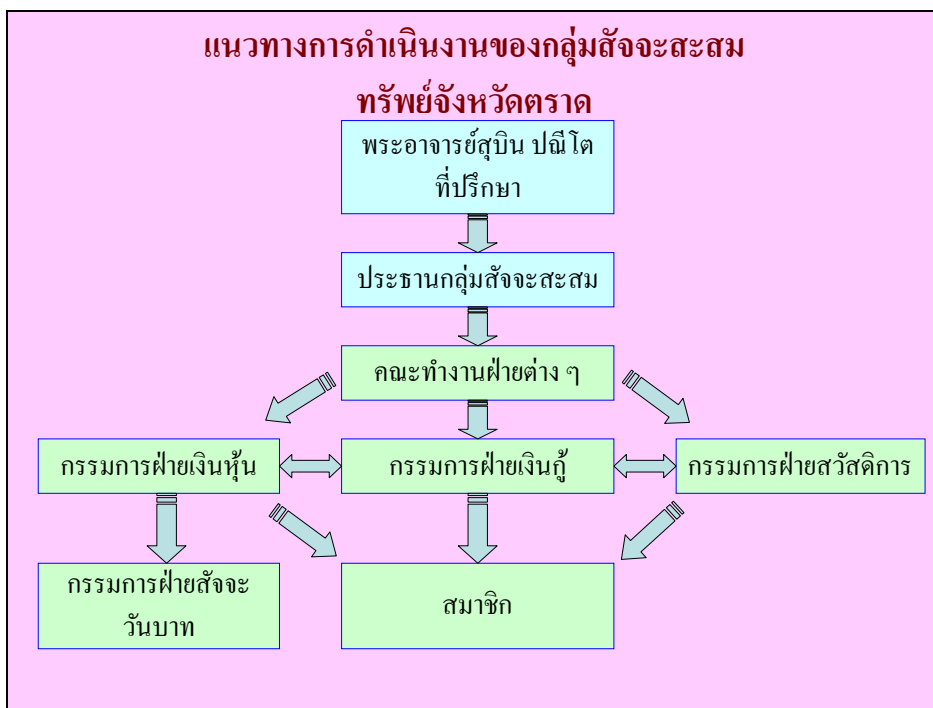
โครงสร้างพื้นฐานของกลุ่ม

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด เกิดขึ้นครั้งแรกจากการรวมตัวกันของคนกลุ่มเล็ก ๆ ในหมู่บ้านร่วมอุดมการณ์เดียวกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ศรัทธาในแนวคิดของ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต และความมุ่งมั่นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตน มีการจัดแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างง่าย ๆ ประกอบด้วยประธานกลุ่ม ตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการจัดการด้านการเงินในวันประชุมกลุ่ม มีหน้าที่รับฝากเงินหุ้น รับทำสัญญาขอกู้เงินและพิจารณาการให้กู้ ตลอดจนรับผิดชอบดูแลจัดการเงินกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ

ภาพที่ 7 โครงสร้างพื้นฐานของกลุ่ม

เมื่อกลุ่มเริ่มเคลื่อนไหว มีเงินออมหมุนเวียนกลับคืนเป็นประโยชน์แก่กลุ่มได้จริง ผลงานเริ่มปรากฏจึงมีผู้สนใจสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมาก และเมื่อกลุ่มขนาดใหญ่ขึ้น จึงต้องกำหนดโครงสร้างองค์การให้ชัดเจน ประกอบด้วยประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่มและคณะกรรมการ แบ่งความรับผิดชอบเป็นฝ่าย ๆ ทำหน้าที่บริหารจัดการเรื่องทุกอย่างที่เกิดขึ้นในฝ่าย โดยคณะกรรมการมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกภายในกลุ่มด้วยตนเอง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี

ภาพที่ 8 แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด

● **วัตถุประสงค์/เป้าหมาย**

1. ใช้หลักธรรมทางศาสนาที่เน้นในเรื่องสัจจะ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพึ่งตนเอง เป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดแนวทางการทำกิจกรรมสะสมทรัพย์ โดยใช้หลักธรรมดังกล่าว สอดแทรกไปพร้อมกับการดำเนินงานของกลุ่ม
2. พัฒนาเรื่องการออมทรัพย์ให้เกิดเป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือพึ่งพากัน แทนการแก่งแย่งตัวใครตัวมัน
3. ใช้วิธีคิด “จิตสำนึกร่วมชุมชน” ทดแทนวิธีคิดแบบตัวใครตัวมัน โดยอาศัย

ระบบการบริหาร การจัดการเกี่ยวกับสวัสดิการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและการใช้กลไกของชุมชน ในการตรวจสอบเพื่อสร้างชุมชนให้มีจิตสำนึกร่วมกัน

4. มีระบบการจัดการตลอดทั้งกรรมการและที่ปรึกษามีความมีโปร่งใสสามารถ ตรวจสอบได้

5. การบริหารมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน เช่น การให้กู้เงิน การระดมเงินฝากตามกำลังความสามารถ การจัดการเรื่องปันผลและสวัสดิการที่ ตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน ผู้นำ และคณะกรรมการ เป็นที่ศรัทธา เคารพนับถือและเป็น ที่เชื่อมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจ

6. ใช้สถานที่สาธารณะของชุมชน คือ วัดอันเป็นที่ที่ชาวบ้านมีโอกาสมา ปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสม

7. สร้างเงื่อนไขให้ผู้คนมาพบปะได้รับรู้ทุกข์สุขกันและกันอยู่เสมอ ด้วยการออม เป็นประจำทุกเดือน

หลักการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ จากแนวความคิดของครูชูป ยอดแก้ว ที่ได้สร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาความเดือนร้อนของชาวบ้าน ทำให้มีการรวมตัวเป็นปีกแผ่น มีพลังที่ต่อรงในด้านการลงทุน ต่อสู้กับนายทุนได้ ระบุตามเป้าหมายทำให้พระอาจารย์สุบิน ปณีโต เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นี้ นอกจากจะแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านได้แล้ว ยังสามารถ ปลุกจิตสำนึกให้มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้โดยมีผลประโยชน์อันเกิด จากการออมทรัพย์ที่เป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความผูกพันกัน เป็นโอกาสจะแทรกธรรมะต่าง ๆ ให้มีการ ปฏิบัติจริงในการทำงานตามความเหมาะสม ไม่เน้นเรื่องการระดมทุนเป็นหลัก แต่มุ่งสร้างความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลรับผิดชอบต่อสังคมในกลุ่มเป็นหลักซึ่งมีการบริหารจัดการกลุ่มจะ สะสมทรัพย์ตามอุดมการณ์ดังกล่าว ต่อไปนี้

สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในทุกเรื่อง เริ่ม ตั้งแต่การร่วมกันกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ในวันประชุมก่อตั้งกลุ่ม เช่น อัตราค่าบำรุง หลักเกณฑ์ใน การกู้ ผลตอบแทนด้านสวัสดิการแก่สมาชิก เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันความเป็นเจ้าของ ให้เกิดขึ้น เมื่อสมาชิกรู้สึกว่ากลุ่มเป็นของตนจะร่วมมือกันพัฒนาพัฒนาของกลุ่มของตนให้มั่นคงต่อไป

สวัสดิการเป็นสิ่งจูงใจ ให้มีสวัสดิการเป็นสิ่งจูงใจ ยึดเหนี่ยวให้กลุ่มอยู่ร่วมกันได้ อย่างเหนียวแน่นและยืนนาน ลึนปีจะมีการตรวจสอบยอดรายได้ผลกำไรของกลุ่ม เพื่อนำมาจัดสรร แบ่งเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนแรกนำมาเฉลี่ยคืนเป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่งจัดเข้า กองทุนสวัสดิการของกลุ่มเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยพิจารณาจาก

ความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก ถือเป็นระบบการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน

ใช้เวลาทำงานช่วงสั้นตามสภาพของกลุ่ม กลุ่มมักจะสะสมทรัพย์แต่ละกลุ่มใช้สถานที่ทำงานตามที่สมาชิกเห็นสมควร ในวันประชุมกลุ่มเดือนละครั้ง จัดที่ศาลาวัดหรือศาลาประจำหมู่บ้าน มีคณะกรรมการรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย ทั้งฝ่ายเงินออม ฝ่ายเงินกู้ และฝ่ายสวัสดิการ ทำหน้าที่เสมือนพนักงานธนาคาร แบ่งพื้นที่ทำงานเป็นสัดส่วนชัดเจนเพื่อความสะดวกแก่สมาชิก กำหนดเวลาทำงาน เปิดรับฝากเงินประมาณ 3-5 ชั่วโมง แล้วแต่ขนาดของกลุ่ม สมาชิกทุกคนตกลงในเรื่องเวลาการทำงาน เพื่อสร้างวินัยให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม มีกรรมการรับผิดชอบแต่ละฝ่าย ดำเนินงานได้พร้อมกัน ดังนั้นทุกคนจึงรู้หน้าที่ รู้เวลาทำกิจกรรมของตนทำให้ไม่เสียเวลาของทั้งสมาชิกและกรรมการ จำนวนเงินฝากจะต้องเท่ากันทุกเดือน ไม่มีการปรับลดหรือเพิ่มระหว่างปีเพื่อรักษาเสถียรและสะดวกต่อการทำบัญชี เมื่อหมดเวลาปีรับเงินฝากใคร มาช้ากว่าที่กำหนดจะถือว่า ไม่มีสัจจะที่ให้ไว้กับกลุ่มและจะถูกปรับความไว้สัจจะ 10-20 บาท ต่อสมุดฝาก 1 เล่ม จากนั้นมีการนับเงินฝากทั้งหมดต่อหน้าสาธารณะ เพื่อปล่อยกู้ให้สมาชิก ส่วนที่เหลือนำฝากธนาคารของรัฐ

แต่จากการที่พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้ศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเวลาหลายปีท่านเชื่อว่าจะสามารถประยุกต์ธรรมะเข้ากับหลักการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้อย่างลงตัว นอกจากนี้ยังได้ต้องการใช้การออมเงินเป็นเครื่องมือสอนธรรมะให้กับชาวบ้าน การปฏิบัติจะนำไปสู่ความเข้าใจในพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเกิดเป็นหลักการบริหารจัดการที่มีความพิเศษโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ ดังนี้

จำกัดพื้นที่รับสมาชิก ใช้ระบบเครือญาติให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมความสัมพันธ์ เน้นคุณค่าทางใจระหว่างบุคคล สมาชิกกลุ่มมาจากคนในหมู่บ้านเดียวกัน รู้จักคุ้นเคยไว้วางใจซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ เมื่อมีสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานจะทำให้ทุกอย่างง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการบริหารงาน บริหารเงิน ตลอดจนบริหารคน เช่น

- การเลือกคณะกรรมการกลุ่ม จากการรู้จักคุ้นเคยของคนในหมู่บ้าน รู้จักถึงนิสัยใจคอและพฤติกรรมของแต่ละคน ทำให้การตัดสินใจเลือกกรรมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้คนดีซื่อสัตย์ มีความสามารถเข้ามาทำงาน
- การกู้เงิน จากการที่กำหนดให้มีผู้ค้ำประกันเงินกู้ 2 คน ต่อผู้ขอกู้ 1 ราย ถ้าเป็นคนรู้จักเห็นหน้าค่าตากันอยู่ทุกวัน รับรู้พฤติกรรมกันมา คุณธรรมในตัวคนจะเป็นเครื่องประกันความมีสัจจะของผู้ร้องขอ ฉะนั้นจึงไม่ยากเลยที่ใครสักคนจะยอมเป็นผู้ค้ำประกันให้อีกคนหนึ่งหรือกรณีจำนวนเงินขอกู้รวมในงวดนั้นมีจำนวนมากกว่าเงินฝากรวม ก็สามารถพุดจาดตกลงกันได้แต่ละคนอาจ

ยอมลดวงเงินของกลุ่ม หรือยินยอมให้จัดลำดับความจำเป็นของผู้ขอู้ให้จำเป็นมากให้ไปกู้ก่อน ออมชอมกันได้

ติดตามคอยเป็นที่เลี้ยอย่างใกล้ชิด การรวมตัวของชาวบ้าน ก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาเอง ไม่ใช่เรื่องยาก แต่กลุ่มจะอยู่ได้และเดินไปในทิศทางใดนั้นจำเป็นต้องมีผู้ดูแลคอยชี้แนะและช่วย แก้ปัญหาโดยธรรมชาติของกลุ่มเองนั้น ไม่สามารถคิดและดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองทั้งหมด เนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ตระหนักถึงความจริงข้อนี้ดี จึงเข้ามาเป็นผู้ชี้ช่องทางให้กลุ่มได้เดินไปตามวิธีที่ควรจะเป็น เมื่อกลุ่มมี ปัญหาหรืออุปสรรคคอยช่วยเหลือแก้ไขในทุกเรื่องด้วยความเต็มใจเสียสละและอดทน ท่านคอยดูแลทุก กลุ่มตลอดมาอย่างต่อเนื่อง ท่านเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยตัวกลุ่มเองและใช้หลักธรรมเป็นสื่อสอน ให้มีสติในการคิดการตัดสินใจ

เปิดรับสมาชิกเพียง 4 รุ่น ถึงแม้เกณฑ์การเปิดรับสมาชิกเพียง 4 รุ่น (ปีละรุ่น) แล้วปีได้รับนั้นได้แนวคิดต้นแบบมาจากครูชูป ยอดแก้ว แต่พระอาจารย์สุบิน ปณีโตได้นำมาปรับ เพื่อให้เหมาะสมกับแนวทางกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เนื่องจากมีข้อกำหนดเรื่องพื้นที่การรับสมาชิก หนึ่งกลุ่มต้องประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นเฉพาะคนในหมู่บ้าน ดังนั้นถ้าครบ 4 ปีแล้ว จะเปิดรับสมาชิก ชั่วคราวภายในหมู่บ้านนั้น ถ้ามีคนต้องการเป็นสมาชิกเพิ่มอีก ก็ไม่จำเป็นต้องตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ให้รอสัก ระยะเวลาหนึ่งกลุ่มเดิมจะรับสมาชิกใหม่ สำหรับการแบ่งผลประโยชน์ทางการเงินให้แก่สมาชิกแต่ละรุ่น ไม่เท่ากัน รุ่นแรกจะได้มาก รุ่นที่สอง สาม สี่ จะได้ลดหลั่นกันไป ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้คนสนใจ กระตือรือร้นที่จะออมเงินและเห็นคุณค่าของเงินมากขึ้น ยิ่งออมเงินเร็วผลตอบแทนคืนกลับก็มาก หลังจากปิดรับสมัครช่วงหนึ่งแล้ว จะเปิดรับรุ่นที่สี่ใหม่ ขยับฐานะรุ่นที่สองให้เทียบเป็นรุ่นที่หนึ่งมี สิทธิเท่าเทียมกันกับรุ่นที่หนึ่งเดิมทุกประการ รุ่นที่สามและสี่ก็จะได้รับการเขยิบฐานะสมาชิกเช่นกัน

ไม่เรียกดอกเบี้ยแต่กลับเรียกค่าบำรุง สาเหตุที่ไม่ใช่คำเรียกผลตอบแทนจากการกู้ยืม ว่า “ดอกเบี้ย” ใช้คำว่า “ค่าบำรุง” เนื่องจากไม่ต้องการให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของการทำ ธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรกัน ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดโลภะจริต ต้องการให้ใช้คำที่ฟังดูสมจริง เหมือนต้นไม้ที่ปลูกไว้เราลงทุนใส่ปุ๋ย เรียกว่าเราบำรุง สร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดกับกลุ่มคือประการหนึ่ง ค่าบำรุงจากการกู้ยืมนี้ไม่ได้สูญหายไปไหน แต่หมุนเวียนกลับมาเป็นผลประโยชน์แก่สมาชิกภายใน กลุ่ม ครั้งหนึ่งเป็นปันผล อีกครั้งหนึ่งสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม มีส่วนทำให้กลุ่มเติบโตขึ้น อย่างเข้มแข็ง กำหนดเป็นมาตรฐานของทุกกลุ่มไม่เกินร้อยละ 2 ต่อเดือน (ลดตามเงินต้น) หมายความว่า ถ้าผู้กู้ 10,000 บาท ต้องส่งเงินต้นเดือนละ 1,000 บาท ค่าบำรุงคิดจากเงินต้นที่เหลืออยู่เช่น ในเดือนแรก ส่งเงินต้นคืน 1,000 บาท รวมกับค่าบำรุง 200 บาท (คิดร้อยละ 2 ของเงินต้น 10,000 บาท) เดือนที่สอง ส่งคืนเงินต้น 1,000 บาท รวมกับค่าบำรุง 180 บาท (คิดร้อยละ 2 ของเงินต้นที่เหลือ 9,000 บาท)

ถ้ามองเงิน ๆ เหมือนเสียร้อยละ 2 ต่อเดือน หรือร้อยละ 24 ต่อปี แต่ค่าบำรุงที่จ่ายจริง ไม่ได้มากอย่างที่คิด ทั้งนี้การที่กลุ่มต้องกำหนดในอัตราที่ค่อนข้างสูง ก็เพื่อเป็นการประกันความเสี่ยง เนื่องจากการกู้เงินกับกลุ่มสัจจะ ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันใด ๆ มีเพียงผู้ค้ำประกัน 2 คน และสัจจะ ของผู้กู้และผู้ค้ำประกันก็สามารถกู้ได้แล้ว สะดวกรวดเร็วและยุติธรรม

เทคโนโลยีไม่จำเป็นเสมอไป ระบบบัญชีของกลุ่มสัจจะเน้นให้เป็นระบบที่ง่ายต่อ ความเข้าใจ ง่ายต่อการทำงาน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สมุดบัญชีเงินฝากมีการบันทึกตัวเลขรับเงินฝาก เงิน ค่าบำรุง เงินค่าปรับการส่งเงินล่าช้า รวมยอดเงินสตรับในมือ ส่วนสมุดบัญชีเงินกู้ตรวจนับจำนวนเงิน ของผู้ร่วมในสัญญา เมื่อปิดทำการนำยอดรวมของเงินสตรับทั้งหมดเทียบกับยอดรวมเงินของผู้ แล้วปล่อยผู้ ให้หมดเท่าที่มีผู้ร้องขอ

กลุ่มสัจจะยังคงรักษาระบบการทำบัญชีอย่างง่ายนี้ไว้ เพราะต้องการให้ชาวบ้าน สามารถเข้าใจและเรียนรู้จนสามารถทำบัญชีเองได้ การลงบัญชีทำด้วยมือทั้งหมด โดยไม่คิดนำ คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยเรื่องบัญชีของแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีขนาดไม่ใหญ่มากจำนวน สมาชิกถูกจำกัดตามจำนวนคนในหมู่บ้านไม่มีการขยายมากไปกว่านี้ จึงไม่น่ามีปัญหาเรื่องการเพิ่มขึ้น ของข้อมูลในอนาคต ข้อมูลที่มีอยู่สามารถรวบรวมได้ไม่เกินความสามารถของบุคคล ที่สำคัญการทำ รายการต่าง ๆ ในสมุดบัญชีเป็นเรื่องที่เปิดเผยทุกคนสามารถรู้เห็นได้ มีปัญหาสงสัยการทำงานของ คณะกรรมการ สามารถเปิดดูได้ทุกเมื่อ แต่ถ้าใช้คอมพิวเตอร์ข้อมูลทุกอย่างอยู่ในคอมพิวเตอร์มีผู้รู้เห็น เพียงคนเดียว คือกรรมการที่ทำบัญชี ชาวบ้านทั่วไปที่ใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็นจะไม่สามารถเปิดข้อมูล ตรวจสอบได้และอาจไม่เข้าใจรูปแบบบัญชีในคอมพิวเตอร์ จะเกิดความไม่โปร่งใสในการทำงานซึ่งขัด กับหลักการบริหารของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

จะมีบางส่วนของ การเก็บข้อมูลที่ศูนย์กลางของเครือข่าย เนื่องจากเป็นข้อมูลขนาดใหญ่ 164 กลุ่ม การใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยจัดการจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่จะไม่มีผลต่อการตรวจสอบ เนื่องจากข้อมูลชุดที่นำมาไว้ในส่วนกลางนี้เป็นชุดสำเนาที่มีต้นฉบับเก็บไว้ที่กลุ่มอย่างชัดเจนอยู่แล้ว ทุกคนสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

ใช้สังคมควบคุมพฤติกรรม เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นคนใน หมู่บ้าน รู้จักมักคุ้นกันดี มีความผูกพันเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ไม่ว่าใครจะทำอะไร อย่างไร ก็จะอยู่ในสายตาของเพื่อนบ้านตลอดเวลา สังคมจะเป็นผู้พิพากษาพฤติกรรมของบุคคลในชุมชนเอง กรณีที่ผู้เงิน ไปแล้วไม่นำมาชำระคืนภายในเวลาที่กำหนด แม้จะมีบทลงโทษด้วยการเสียดำปรับหรือระงับการให้กู้ ครั้งต่อไป แต่ในความเป็นจริง “กฎก็คือกฎ” ไม่มีอำนาจบีบบังคับให้คนทำตาม แต่วิธปฏิบัติโดยใช้ การขึ้นป้าย เขียนชื่อ-นามสกุล ของผู้เพิกเฉยต่อการชำระหนี้ ติดไว้ ณ สถานที่ทำการของกลุ่มหรือที่ สาธารณะ ให้ผู้คนทั้งหมู่บ้านได้เห็นกันทั่ว ผู้ถูกระบุชื่อหรือผู้เกี่ยวข้องจะทนไม่ได้ที่ถูกสังคมประจาน

ญาติมิตรหรือเจ้าตัวเองจะริบนำเงินมาชำระคืน เพื่อให้ปลดปล่อยโดยเร็วที่สุด ถ้าไม่เช่นนั้นเขาจะไม่สามารถอยู่สู้หน้าใครในหมู่บ้านได้อีกต่อไปจะต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น ด้วยเหตุนี้ทำให้บัญชีหนี้สูญของกลุ่มนี้จะจึงไม่มีปัญหา นับว่าการควบคุมโดยสังคมใช้ได้ผลดีและแน่นอนกว่าการควบคุมโดยใช้กฎหมาย

ปรับบทเรียนสู่แผน ดังคำกล่าวที่ว่า **ประสบการณ์เป็นครูนอกตำรา** เห็นจะจริง เพราะว่าถ้าจะเป็นกลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์ที่เข้มแข็งเหมือนทุกวันนี้ ต้องพบปัญหาอุปสรรคมากมาย แต่สมาชิกทุกคนก็ได้ยื้อยื้อหมดกำลังใจพยายามใช้บทเรียนที่ผ่านมา ถ้ายทอดประสบการณ์แลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มและร่วมกันหาทางแก้ไข ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งเครือข่ายในการนำไปปฏิบัติจริงแล้ว แต่ละกลุ่มสามารถยืดหยุ่นปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มของตนเองได้ เพื่อให้หมดปัญหาในเรื่องหนี้สูญไปเสียเลย เป็นการตัดไฟแต่ต้นลม พระอาจารย์สุบิน ปณีโต และกลุ่มแกนนำจึงวางกฎระเบียบใหม่ให้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับทุกกลุ่มว่า ถ้ากลุ่มใดมีคนคิดนัดชำระเงินกู้ให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบในทันที แต่ในกรณีที่ผู้ค้าประกันไม่อยู่ใช้วิธีโอนหนี้จากกลุ่มไปให้ผู้ซื้อรายใหม่แทน หมายถึงถ้ามีคนคิดนัดชำระมีหนี้คงค้าง 1,000 บาท ณ วันประชุมกลุ่มประจำเดือน คณะกรรมการจะต้องถามผู้ซื้อรายใหม่ว่า ยินดีรับผิดชอบหนี้เก่าค้างชำระนั้นหรือไม่ ถ้าไม่ก็จะไม่มีการปล่อยกู้ให้ใครในเดือนนั้น แต่ถ้ายินยอมรับผิดชอบก็ให้ผู้ซื้อรายใหม่ทุกคนเฉลี่ยกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายหนี้คืนกลุ่มแทนคนละ 100 บาท เพราะฉะนั้นระบบบัญชีการเงินของกลุ่มก็จะเรียบร้อย ผู้คิดนัดชำระหนี้รายนั้นก็ต้องถูกโอนการเป็นหนี้จากกลุ่ม จำนวน 1,000 บาท ไปเป็นลูกหนี้ของผู้ซื้อรายใหม่ทั้ง 10 คน ๆ ละ 100 บาท จากนั้นเจ้าหนี้รายใหม่ทั้ง 10 ราย ก็จะตามทวงเงินคืนจากผู้นั้นเอง เพิ่มแรงกดดันมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีนี้ใช้ได้ผลดีมาก ระบบบัญชีของกลุ่มทุกกลุ่มในปัจจุบันเรียบร้อยไม่เกิดปัญหาหนี้สูญ

กิจกรรมกลุ่มที่สำคัญ กิจกรรมกลุ่มสะสมทรัพย์ เริ่มต้นจากกิจกรรมทางการเงิน เมื่อกลุ่มเริ่มเข้มแข็งได้มีการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องที่หลากหลาย อันเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก โดยทั่วถึง ดังนี้

1. กิจกรรมทางการเงิน ได้แก่ การรับฝากเงินและการให้กู้ยืม ถือเป็นกิจกรรมหลักของกลุ่มสะสมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เกิดความร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหาของสมาชิกในชุมชนให้มีชีวิตครอบครัวและสังคมที่ดีขึ้น
2. กิจกรรมการจัดสวัสดิการชุมชน เงินกองทุนสวัสดิการมาจากครึ่งหนึ่งของกำไรที่ได้จากการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา เงินก้อนนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับผลกำไรของกลุ่ม เงินจำนวนนี้กลับคืนสู่สมาชิกในรูปของสวัสดิการ เช่น การรักษาพยาบาลคนไข้นอกคนไข้ใน (เฉพาะโรงพยาบาลของรัฐ) เงินสงเคราะห์ญาติผู้เสียชีวิต เป็นต้น
3. กิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน

3.1 การพัฒนาทักษะความสามารถ

3.1.1 การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ทำงาน เป็นผู้ดูแลจัดการระบบการเงินของกลุ่มด้วยตัวเอง ทั้งที่ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านนี้มาก่อนเลย แต่ด้วยคำชี้แนะและให้แนวทางแห่งปัญญาของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต พร้อมทั้งพระสงฆ์ที่คอยช่วยเหลือ ทำให้พวกเขามีกำลังใจและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ เมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นจะทำให้ชีวิตเขาดีขึ้นและมีความสุข เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ภูมิปัญญา

3.1.2 การอบรมหลักวิชาการหรือความรู้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ทางกลุ่มจัดขึ้นเองเพื่อสมาชิกหรือการส่งตัวแทนสมาชิกเข้าอบรมในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างมีส่วนช่วยให้สมาชิกได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

3.2 การฟื้นฟูสภาพจิตใจ ตามแนวความคิดของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ที่จัดให้สมาชิกพบปะทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทุกเดือนนั้น เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านได้มีโอกาสถามไถ่ทุกข์สุขซึ่งกันและกัน เปรียบเสมือนวันรวมญาติ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้มยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดประชุมที่วัดซึ่งเป็นสถานที่ให้ความสงบร่มเย็นทางจิตใจ การเข้าวัดทำบุญฟังเทศน์ฟังธรรมจะช่วยกล่อมเกลาคจิตใจที่แข็งกระด้างให้อ่อนโยน ช่วยฟอกจิตใจที่มีแต่กิเลส ความทุกข์ให้สะอาดมีความสุขได้

4. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพและรายได้ การประชุมประจำเดือนของกลุ่มจะ เพื่อพบปะทำกิจกรรมการออมด้วยกัน ถือเป็นวันสร้างงานสร้างรายได้ด้วย เพราะในวันนี้นักกลุ่มสมาชิกและชาวบ้านจะนำสินค้ามาขาย เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน นำมาขายด้วย นอกจากนี้แต่ละกลุ่มได้ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ต่าง ๆ เช่น

4.1 โครงการตั้งยื่นหน้าบ้าน ส่งเสริมให้สมาชิกปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้ในบริเวณบ้านเพื่อการบริโภคในครอบครัวที่เหลือไว้ขายหารายได้ตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง”

4.2 ศูนย์สาธิตการใช้จุลินทรีย์ เพื่อใช้ในการเกษตรพื้นฐาน ช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น

5. กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม นอกจากสนใจเรื่องปากท้องการทำมาหากินแล้ว สมาชิกกลุ่มจะจังหวัดตราดยังเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอีกด้วย

5.1 การรณรงค์ไม่จับปูแสมในฤดูวางไข่ โดยใช้คำขวัญว่า “หยุดจับรื้อย คอยจับล้าน” วันที่หยุดจับปูแสม คือ วันขึ้น 4 ค่ำ 5 ค่ำ 6 ค่ำ และวันแรม 4 ค่ำ 5 ค่ำ 6 ค่ำ ในเดือน 11 ของทุกปี รวม 6 วัน เป็นโครงการของกลุ่มจะสะสมทรัพย์บ้านเปร็ดโน หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยน้ำขาว

อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่พบว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ แต่กว่าจะแก้จนได้สมาชิกกลุ่ม
สัจจะสะสมทรัพย์บ้านเปรี๊ดนั้นก็ประสบกับสภาวะความยากจนและมีหนี้สินมาก่อน ต้องต่อสู้กับ
นายทุนที่เข้ามาทำผลประโยชน์ ผลสุดท้ายก็ประสบความสำเร็จเพราะทุกคนในชุมชนร่วมมือกัน
จึงเป็นชุมชนตัวอย่างที่แก้ปัญหาความยากจนได้ โดยการอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง

5.2 การรณรงค์ไม่ตัดไม้ป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งเพราะพันธุ์สัตว์น้ำธรรมชาติ

5.3 การปลูกผักผลไม้โดยไม่ใช้สารเคมี

5.4 การกำจัดขยะ บำบัดน้ำเสีย ปรับสภาพดิน โดยใช้น้ำสกัดชีวภาพ

(จุลินทรีย์) ที่ผลิตเองในท้องถิ่น

แนวทางการดำเนินการ

1. พัฒนาการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้รับการส่งเสริมจากพระสงฆ์

พัฒนาการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเกิดขึ้นจากจุดเริ่มของแนวคิดดังนี้

- การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแพร่หลักการสอนทางศาสนาโดยการประยุกต์

หลักการเทศน์หรือวิธีการสอนที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมเพื่อความเข้าใจง่ายและปฏิบัติตามได้
อย่างเป็นผล

- ความต้องการที่จะเห็นชาวบ้านพึ่งตนเองได้ ชุมชนเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคมได้ คือ ความไม่รู้ ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบ การเจ็บป่วยผ่านกระบวนการการเรียนรู้จากกิจกรรมกลุ่มสะสมทรัพย์เพื่อให้ชาวบ้านคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

- ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนในชนบท ผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีการสะสมทรัพย์เป็นกิจกรรม มีหลักธรรมทางศาสนาคือคุณธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและมีเงินเป็นตัวเชื่อมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง คือความสามัคคีของชุมชนและการพึ่งพาอาศัยกันของชาวบ้าน

มีพัฒนาการที่พอจะสรุปได้โดยสังเขป 3 ชั้นคือ

1. กลุ่มเรียนรู้/กลุ่มกิจกรรมสะสมทรัพย์ ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างกลุ่มกิจกรรมและเป็นการสร้างองค์กรให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อจะรู้ถึงปัญหาและแนะนำให้ชุมชนยอมรับและหาทางแก้ไขปัญหาพร้อมกัน มีกิจกรรมสัจจะสะสมทรัพย์เป็นตัวเชื่อมให้เกิดกลุ่ม โดยการเริ่มจากกลุ่มคนที่
เป็นเป้าหมายในชุมชน

2. กลุ่มขยายกิจกรรมในชุมชน ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นการส่งเสริมกลุ่มให้เรียนรู้การ
ดำเนินกิจกรรมโดยการลงมือปฏิบัติจริง ๆ (Learning by doing) เพื่อให้สมาชิกได้เกิดประสบการณ์
แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในกลุ่มและเป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการเรียนรู้การดำเนิน
กิจกรรมเพิ่มมากขึ้น

3. กลุ่มขยายกิจกรรม/ขยายเครือข่าย การขยายคณะกรรมการบริหารแต่ละฝ่ายเพื่อจะเข้ามาเป็นผู้บริหารกลุ่มเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนา ตลอดถึงการขยายการรับสมาชิกกลุ่มและขยายเครือข่ายออกไปในหมู่บ้าน ไปสู่ตำบล อำเภอ และจังหวัดเพื่อขยายกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ โดยการช่วยเหลือระหว่างกลุ่ม เป็นการขยายเครือข่ายกองทุนชุมชนระดับจังหวัดต่อไป

2. กิจกรรมของกลุ่มที่จะสะสมทรัพย์

กลุ่มสะสมทรัพย์มีกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ 8 กิจกรรม ซึ่งลักษณะการดำเนินกิจกรรมนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละกลุ่ม ที่สามารถจะดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นได้ ซึ่งพอจะจัดกลุ่มของกิจกรรมได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการ เช่น

- กองทุนชุมชน
- กองทุนฌาปนกิจ

2.2 กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับทุนการดำเนินชีวิต เช่น

- การสะสมทรัพย์
- การปล่อยกู้
- สินเชื่อกู้ยืม
- กองทุนพัฒนา
- ตลาดนัดชุมชน
- การทำปุ๋ยอินทรีย์

ถึงแม้ว่า กลุ่มสะสมทรัพย์ จะเน้นกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น กองทุนกู้ยืม เป็นต้น แก่สมาชิกเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างพลังให้กับชุมชนในการที่จะพึ่งตนเองในอนาคตต่อไป

3. การสร้างทุนชุมชน

การเกิดขึ้นของกลุ่มสะสมทรัพย์จากการส่งเสริมของพระสงฆ์ เป็นตัวอย่างของการใช้ระบบการจัดการการเงิน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและความเข้มแข็งของชุมชน โดยส่งผลใน 3 ระดับ คือ

3.1 ในระดับครัวเรือน สามารถช่วยปรับลดความเห็นแก่ตัว และการมุ่งบริโภคของปัจเจก ไปสู่การอดออมอย่างมีสัจจะ การบริหารทุนสวัสดิการของครอบครัว การสร้างความผูกพันของครอบครัวและเครือญาติ

3.2 ในระดับชุมชน ได้ก่อให้เกิดการพึ่งพากันเองสูงมาก โดยการเกิดขึ้นของกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่เป็นกลไกในการจัดสรรกำไรของสาธารณะ (กลุ่ม) กลับคืนสู่สมาชิก

3.3 ในระดับชุมชนกับความสัมพันธ์กับภายนอก ในอนาคตอันใกล้ต้องเกิดเป็นเครือข่ายกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์หรือชมรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้นมา โดยมีกองทุนร่วมระดับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

4. ปัญหาและอุปสรรคในการก่อตั้งกลุ่ม

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการสร้างรูปแบบการรวมตัวของคนหมู่มาก โดยเฉพาะคนในชุมชน ที่จะต้องมีผลประโยชน์ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมสะสมทรัพย์ของกลุ่มซึ่งแม้ว่าจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน แต่ก็สร้างปัญหาและมีข้อจำกัดหลายประการได้แก่

4.1 การสร้างผู้นำ

- ผู้นำแบบพระสงฆ์ ซึ่งปัจจุบันมีพระสงฆ์รูปเดียวที่เป็นผู้นำกลุ่มทุกกลุ่มในจังหวัด ตราด ทำหน้าที่เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มในระยะเริ่มต้น และเป็นที่ปรึกษากลุ่มในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นกับกลุ่ม
- ผู้นำแบบชาวบ้าน บางกลุ่มยังหาผู้นำที่เข้มแข็งไม่ได้เช่นกลุ่มวัดโคกและกลุ่มวัดสวนใน สาเหตุเหล่านี้ จะเป็นผลกระทบกับความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มด้วย ถึงแม้ว่าจะมีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาแต่สุดท้ายในการแก้ปัญหาที่มักจะเป็นหน้าที่ของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ซึ่งไม่สามารถจะดำเนินการได้ทันกับสถานการณ์ของกลุ่ม
- ความเข้มแข็งในอนาคต ถ้าจะต้องขยายกลุ่มให้เพิ่มขึ้นจะเป็นผลกระทบกับความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม เนื่องจากการสร้างผู้นำทั้งในรูปแบบพระสงฆ์และรูปแบบชาวบ้านยังไม่เพียงพอ ทำให้การรับช่วงการดำเนินตามรูปแบบกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์อาจเกิดปัญหาและอุปสรรคได้

4.2 การทำบัญชี โดยเฉพาะการไม่ตรวจสอบของคณะกรรมการบริหาร

4.3 กระบวนการเรียนรู้การทำบัญชีของสมาชิก

4.4 หนี้เสีย เกิดจากการกู้ยืมของสมาชิกบางรายแล้วขาดส่งทำให้เป็นภาระของผู้ค้ำประกัน และสมาชิกทุกคนที่จะต้องหาเงินมาคืนกลุ่ม

4.5 การขาดส่ง เกิดจากความจำเป็นของสมาชิกที่ไม่สามารถมาพบกลุ่มได้ ในวันนัดพบ ทำให้การสะสมไม่ต่อเนื่องจึงสิ้นเงินสะสมแล้วยุบกลุ่ม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความสำเร็จในการบริหารกลุ่มสัจจะ สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ให้ความสำคัญในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ผลกำไรของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ส่วนหนึ่งคืนสู่สมาชิกในรูปแบบสวัสดิการ เช่น การรักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์ญาติผู้เสียชีวิต เป็นต้น

2. ฝากเงินสะสมประจำทุกเดือนหรือผ่านชำระหนี้เงินกู้จากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ต้องฝากและส่งอย่างสม่ำเสมอ

3. การที่กลุ่มสะสมทรัพย์ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเช่น การตรวจสอบระบบบัญชีแบบง่าย ๆ การทำเกษตรปลอดสารพิษ การใช้จุลินทรีย์จากธรรมชาติทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น

4. พระสงฆ์เป็นบุคคลที่ทำให้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ประสบความสำเร็จ สิ่งจูงใจที่ทำให้สมัครเป็นสมาชิกของกลุ่ม เพราะเห็นว่ามีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และที่ปรึกษาของกลุ่มควรเป็นพระที่เคร่งวัตรปฏิบัติที่งดงามและเป็นพระนักพัฒนา

5. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นสิ่งที่จะเอื้อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จและการที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การตรวจสอบระบบบัญชีแบบง่าย ๆ การทำเกษตรปลอดสารพิษ การใช้จุลินทรีย์จากธรรมชาติ ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น

บทที่ 5

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาคความยากจน

5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มสังจะสะสมทรัพย์พบว่า มีตัวแบบที่นำศึกษา 6 ประการ คือ

1. การประสานวิถีคิด 3 ปรัชญา คือ ศาสนา ชุมชน และครอบครัวเข้าด้วยกัน
2. การเจาะกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในชุมชน คือ
 - วัด
 - กลุ่มทำบุญ ซึ่งอนุমানได้ว่าเป็น คนดี ในชุมชน
 - การขยายเครือข่ายพระ
3. การเรียนรู้จากการลงมือทำทันที กล่าวคือ ตั้งกลุ่ม แล้วให้รู้และออมในวันแรกเลย
4. การผูกเชื่อมโยง บุญ ใจ และเงินออมเข้าด้วยกันกับสังจะ และกฎเกณฑ์ประชาธิปไตยของกลุ่ม
5. การปรับสร้าง “วิถีคิดใหม่” ด้วยการให้สวัสดิการแก่ปัจเจก เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มที่แข็งแกร่ง ฝึกฝนความเสียสละและควบคุมพฤติกรรมสมาชิกร่วมกัน
6. ระบบ 5 ปี 4 รุ่น ปีได้รับสมาชิก

1. การประสานวิถีคิด 3 ปรัชญา คือ ศาสนา ชุมชน และครอบครัวเข้าด้วยกัน

เครือข่ายสะสมทรัพย์มีความเป็นมาจากการประสานวิถีคิด 3 ปรัชญา คือศาสนา ชุมชน และครอบครัวเข้าด้วยกัน ในการพบปะกับชุมชน พระอาจารย์สุบิน ปณีโต พยายามเน้นให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของการพึ่งพาตนเองและการมีสังจะ โดยการรวมกลุ่มกันและเริ่มทำด้วยตนเอง ไม่มัวกลัวหรือรอให้มีปัจจัยภายนอกเข้ามาช่วย ส่วนการปรับเงินจากสมาชิกที่ไม่ตรงต่อเวลา บัญชีละ 10 บาท หรือ 20 บาท ก็เป็นกระบวนการที่ฝึกฝนให้คนมีสังจะ รู้จักรับผิดชอบต่อตัวเอง ซึ่งจะยังผลให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมในที่สุด ขณะเดียวกันก็ได้เน้นให้เห็นถึงคุณค่าของความช่วยเหลือเอื้ออาทร ร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชน อันนำไปสู่ความสมัครสมานสามัคคีเพื่อสร้างสรรค์ความน่าอยู่ของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังได้ปลูกฝังให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีมากขึ้น ด้วยการแสดงให้เห็นว่าทุกคนในครอบครัวล้วนมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ลูก ๆ สามารถช่วยพ่อแม่ได้ คนเฒ่าคนแก่ก็สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ เพราะทุกคนในครอบครัวมีสิทธิที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มได้ ออมได้ เงินที่ออมนี้จะเป็นฐานให้ครอบครัวได้กู้ยืมมาใช้ยามขาดแคลนเหมือนกับพ่อ

แม้กู้เงินจากลูกเอง ทั้งหมดนี้ล้วนเกิดขึ้นจากการได้ปฏิบัติจริงในการทำกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ร่วมกัน

2. การเจาะกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในชุมชน คือ

การเจาะกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญหลัก ๆ ภายในชุมชน ช่วยให้การดำเนินงานในระยะต่อไปทำได้สะดวกรวดเร็วขึ้น เพราะกลุ่มเหล่านี้มีศักยภาพในการที่จะขยายงานของตนต่อไปได้ หากเขาได้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญในกิจกรรมและได้ลงมือทำด้วยตนเอง กลุ่มเป้าหมายที่พระสุบิน ปณีโตใช้เป็นเหมือนคานงัดให้กิจกรรมสามารถขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้ได้แก่

- วัด

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ดำเนินการเผยแพร่ความคิดในการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ให้แก่ชุมชนต่าง ๆ โดยได้เข้าไปตามวัดของชุมชนเหล่านั้นในวันพระหรือวันที่ชาวบ้านในชุมชนนั้นมาทำบุญร่วมกันที่วัดเป็นจำนวนมาก แล้วขออนุญาตเจ้าอาวาสเพื่อบรรยายให้ชาวบ้านฟังในระหว่างที่พระรูปอื่น ๆ กำลังฉันภัตตาหารในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งได้มีการสอดแทรกหลักธรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาเข้าไปด้วย การใช้วัดเป็นฐานของการดำเนินกิจกรรมเช่นนี้ได้ช่วยฟื้นฟูหรือเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนให้มีความแน่นแฟ้นขึ้นมาเป็นอย่างมาก เพราะทำให้วัดได้มีโอกาสเกื้อกูลตอบแทนแก่ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกเหนือจากเดิมที่เคยให้หลักธรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้พระบางรูปยังได้ช่วยเป็นที่เลี้ยงแก่กลุ่มในหลายด้าน เช่น การทำบัญชี การเขียนใบสัญญาขณะเดียวกัน ด้วยความที่วัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ประกอบกับบนศาลาว่าดที่ชาวบ้านทำกิจกรรมร่วมกันนั้นจะมีพระประธานและพระภิกษุประจำอยู่เสมอ คนในชุมชนจึงให้ความเคารพยำเกรงต่อสถานที่ มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการทำงานของกลุ่มว่าจะไม่มีการทุจริต ในขณะที่เดียวกันกรรมการกลุ่มที่ปฏิบัติหน้าที่ก็จะไม่กล้ากระทำการทุจริต นอกจากนี้การที่วัดเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน ซึ่งเปิดกว้างให้ผู้คนสามารถเข้าออกได้ตลอดเวลา ทำให้กิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่กระทำขึ้นในวัด เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างต่อการตรวจสอบด้วย สมาชิกจะสามารถมองเห็นกระบวนการทำงานของกรรมการได้ตลอดเวลา

- กลุ่มทำบุญ ซึ่งอนุমানได้ว่าเป็น คนดี ในชุมชน

กลุ่มคนที่มาทำบุญที่วัด จะเป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลที่ถ่ายทอดจากพระอาจารย์สุบิน ปณีโต เป็นกลุ่มแรกในชุมชน คนกลุ่มนี้เป็นที่เคารพยกย่องในชุมชนว่ามีศีลธรรม เพราะเข้าวัดทำบุญอยู่เสมอ เมื่อคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เริ่มทำกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นกลุ่มแรก จึงได้รับความเชื่อถือจากสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน และเมื่อสมาชิกชุดที่เริ่มก่อตั้งนี้ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมให้เพื่อนบ้านมองเห็นถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ก็จะทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมได้มากขึ้น กลุ่ม “คนดี” ในชุมชนที่เป็นผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่ม นั้นจะมีส่วนหนึ่งที่ได้รับการ

คัดเลือกจากสมาชิกให้เป็นกรรมการของกลุ่ม จะพบว่าในปีต่อๆ มาเมื่อหมดวาระลง กรรมการส่วนใหญ่ก็จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาให้เป็นกรรมการต่ออีกเสมอ อันเป็นกระบวนการที่ตอกย้ำให้เห็นถึงความเชื่อมั่นไว้วางใจของคนในชุมชนที่มีต่อกรรมการเหล่านั้นให้ทำหน้าที่ผู้นำของตนหรือทำหน้าที่แทนตนเอง เป็นผู้นำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอันเกิดจากกระบวนการของกลุ่มเป็นกลไกในการคัดเลือก “เวลาตั้งกรรมการขึ้นมาแล้ว เขาจะต้องพยายามเลือกคนดีที่สุด มีสะอาดใจซื่อบริสุทธิ์เข้ามาบริหารการเงิน” ในขณะที่เดียวกันด้วยงานที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ก็ได้ทำให้มีการคัดเลือกกรรมการเพิ่มมากขึ้นทุกปี กรรมการที่เพิ่มขึ้นมานี้ ต้องได้รับการรับรองจากสมาชิกส่วนใหญ่เสียก่อน ทำให้มีผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

- การขยายเครือข่ายพระ

การเกิดขึ้นของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จำนวนมากทำให้พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ต้องใช้เวลาเกือบทั้งหมดเพื่อตระเวนออกไปเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำต่อกลุ่มเหล่านี้อยู่ตลอดปี ในขณะที่เดียวกันที่กลุ่มใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอซึ่งต้องมีการดูแลอย่างใกล้ชิด “ เป็นพี่เลี้ยงให้ทุกกลุ่มปีหนึ่งไปร้อยละแห่ง กลุ่มตั้งใหม่จะต้องไปเป็นที่เลี้ยงสามสี่ครั้งในช่วงแรก ๆ ” นับเป็นภารกิจที่ค่อนข้างหนักสำหรับคนคนเดียว พระสุบินจึงได้พยายามถ่ายทอดความคิดในการจัดตั้งกลุ่มนี้ไปสู่พระรูปอื่น ๆ ทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้ทำหน้าที่เผยแพร่กิจกรรมนี้สู่ชุมชนให้ได้มากขึ้น การขยายเครือข่ายพระเช่นนี้ทำให้มีพระภิกษุหลายรูปเข้ามารับหน้าที่นี้ในหลายจังหวัด เช่น จันทบุรี เชียงราย ระยอง ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันพระที่ประจำอยู่ตามวัดต่าง ๆ ที่พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ออกไปเผยแพร่ก็ให้ความสนใจและร่วมกิจกรรมในฐานะเป็นพี่เลี้ยงให้แก่กลุ่มได้เป็นอย่างดีและเป็นหลักให้แก่การดำเนินกิจกรรมของแต่ละกลุ่มได้

3. การเรียนรู้จากการลงมือทำทันที กล่าวคือ ตั้งกลุ่ม แล้วให้กู้และออมในวันแรกเลย

วันแรกที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มแต่ละกลุ่มนั้น หลังจากที่พระสุบิน ปณีโต ได้บรรยายเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แล้ว พระอาจารย์สุบิน ปณีโต จะแนะนำให้ชาวบ้านเริ่มต้นด้วยการออมเงินอย่างต่ำเดือนละ 10 บาท เพื่อให้ชาวบ้านยอมที่จะทดลองออมร่วมกัน โดยมีกรรมการส่วนหนึ่งทำหน้าที่รับเงินออมของสมาชิก พร้อม ๆ กันนั้นก็มีการกรอกอีกส่วนหนึ่งทำหน้าที่รับลงชื่อเพื่อกู้เงิน เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการออมแล้ว ก็จะสามารถเปิดให้กู้ได้ทันที ทำให้ชาวบ้านสามารถมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะในการทำกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ในอนาคต สมาชิกไม่สามารถกู้ได้ทันที ต้องนำเงินที่ออมนั้นไปฝากธนาคารเสียก่อน ทำให้เกิดปัญหาของความไม่เชื่อมั่นต่อกรรมการเกิดขึ้นได้ การให้สมาชิกได้มีการลงมือทำจริง คือออมและกู้ได้ในทันทีที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มเช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างชัดเจนไม่ต้องรอเหมือนเมื่อก่อน ซึ่งจะเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับประโยชน์จากการออมนั้นใน

ขณะเดียวกันกรรมการที่ทำงานก็รู้สึกสบายใจ เพราะไม่ต้องเก็บเงินไว้กับตัวเองอันจะนำไปสู่ข้อครหาต่าง ๆ นานาได้ นอกจากนี้การที่ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้เสร็จได้ภายในวันเดียวก็ทำให้เกิดความประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลงไปได้มาก กรรมการทำงานเพียงเดือนละ 1 วัน ไม่ต้องรับภาระมากนัก นอกจากนี้ยังทำให้ง่ายต่อการจดจำของสมาชิกด้วยไม่ทำให้สมาชิกหลงวันหรือมาผิดวัน

4. การผูกเชื่อมโยง บุญใจ และเงินออมเข้าด้วยกันกับสัจจะ และกฎเกณฑ์ประชาธิปไตยของกลุ่ม

พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ซึ่งให้สมาชิกของกลุ่มเห็นว่า การที่คนในชุมชนได้นำเงินมารวมกันและให้คนที่กำลังเดือนร้อนกู้เอาไปใช้ก่อน เป็นการช่วยให้คนเหล่านั้นได้มีโอกาสในการลืมตาอ้าปากขึ้นมาอีกครั้ง นับเป็นการทำบุญหรือการสงเคราะห์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการปล่อยกู้ให้ผู้นี้จะให้กู้แก่สมาชิกที่กำลังได้รับความเดือนร้อนมากที่สุด ด้วยการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนไว้ 3 กรณีที่จะต้องได้รับเงินกู้ก่อนได้แก่ ลำดับแรกคือคนป่วย ลำดับที่สองคือ คนที่ต้องรับภาระดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูงมาก ๆ และลำดับที่สามคือ กู้เรื่องการศึกษา เงินที่เหลือจากนี้จึงจะให้กู้แก่สมาชิกทั่วไปเป็นการฝึกให้สมาชิกมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมชุมชน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันการกำหนดวันและเวลาที่กลุ่มจะดำเนินกิจกรรมไว้อย่างชัดเจนเหมือน ๆ กันทุกเดือน ก็เป็นการฝึกฝนให้สมาชิกมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม เพราะสมาชิกจะต้องนำเงินออก หรือเงินกู้ออกมาส่งให้กลุ่มตามวันและเวลาที่กำหนดเอาไว้ มิฉะนั้นจะถูกปรับตามอัตราที่แต่ละกลุ่มได้กำหนดเอาไว้ การกำหนดให้สมาชิกมาพบปะกันทุกเดือนยังมีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในชุมชน เพราะได้มีการแลกเปลี่ยนสารทุกข์สุขดิบซึ่งกันและกัน ร่วมกันมองสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันได้

5. การปรับสร้าง “วิถีคิดใหม่” ด้วยการให้สวัสดิการแก่ปัจเจก เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มที่

แข็งแกร่ง ฝึกฝนความเสียสละและควบคุมพฤติกรรมสมาชิกร่วมกัน

เมื่อครบรอบปีของการออม กลุ่มจะแบ่งเงินกำไรที่ได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ออกเป็นสองส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนหนึ่งปันผลคืนแก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่งจะนำไปใช้เป็นเงินกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิก โดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้ชี้ให้ชาวบ้านเห็นถึงความสำคัญของการมีสวัสดิการและยกตัวอย่างสวัสดิการรักษาพยาบาลที่ข้าราชการและลูกจ้างในสถานประกอบการได้รับ “ ถ้าคนทำงานราชการเขาป่วย เขายังมีราชการคุ้มครอง เบิกค่ารักษาพยาบาลได้ คนทำงานอุตสาหกรรมเขาก็มีกฎหมายประกันสังคม ” ในเบื้องต้นนั้น ได้ใช้ไปในเรื่องของการรักษาพยาบาลเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีบางกลุ่มที่มีเงินสวัสดิการมากพอ ได้เริ่มนำเงินสวัสดิการนี้ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของคนในหมู่บ้านมากขึ้น เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านอ่าวขาม ต.อ่าวใหญ่ อ.เมือง ที่ได้มีมติให้นำเงินสวัสดิการไปใช้ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะให้เป็นสนามกีฬาเยาวชน โดยไม่ต้องรอเงินงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล

(อบต.) แต่อย่างไร หรือกลุ่มวัดเนินทราย ที่นำเงินบางส่วนไปซื้อเก้าอี้ถวายวัดและใช้เป็นอุปกรณ์ในการทำงานของกลุ่มทุก ๆ เดือนด้วย

การจัดระบบสวัสดิการขึ้นนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มจะสะสมทรัพย์สามารถดำรงอยู่ได้ เพราะกองทุนสวัสดิการนี้จะเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกไม่ลาออกจากกลุ่ม เพราะถ้าลาออกก็จะไม่ได้รับการแบ่งเงินสวัสดิการให้ เพราะเป็นเงินกองกลางของกลุ่ม โดยพบว่าสมาชิกกลับมีความผูกพันต่อกลุ่มมากขึ้น เพราะต้องพึ่งพาต่อกลุ่มในขณะเดียวกันก็พยายามช่วยกันทำให้เงินกองทุนก้อนนี้โตมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้กองทุนนี้สามารถดูแลสมาชิกให้ได้มากที่สุด กลุ่มจึงมีความเข้มแข็งมากขึ้นตลอดเวลา

ในบางกลุ่มได้พยายามเร่งสร้างให้เงินกองทุนสวัสดิการนี้เติบโตรวดเร็วมากขึ้น โดยการนำเงินกองทุนสวัสดิการนี้ไปปล่อยให้สมาชิกกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่เท่ากับดอกเบี้ยเงินกู้ก่อนที่ได้จากการออม แต่เมื่อมีดอกเบี้ยกลับมาจะนำเข้ามาสมทบกับกองทุนสวัสดิการทั้งหมดไม่ได้นำไปเป็นผลให้กลับคือแก่สมาชิก ทำให้เงินกองทุนสวัสดิการนี้สามารถเติบโตได้เร็วขึ้น

ในขณะเดียวกัน กองทุนสวัสดิการนี้เป็นกลไกที่สำคัญในการให้คนส่วนใหญ่ของชุมชนได้ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วย เช่น “สมาชิกบางกลุ่มได้สิทธิ์ค่ารักษาพยาบาลนอนโรงพยาบาลได้กิโลละ 500 บาท ถ้าใครสูบบุหรี่เขาจะปรับกิโลละ 100 บาท ถ้าคุณสูบบุหรี่ที่ 2 ก็จะปรับเพิ่มมากขึ้นอีก ถ้าคุณเล่นการพนันก็จะลงโทษอย่างนี้...” หรือบางกลุ่ม “...จะตกลงในที่ประชุมเลยว่า ถ้าใครซื้อสิทธิ์ขายเสียง ใครขายเสียงไป 500 บาท เราจะหยุดจ่ายค่ารักษาพยาบาล มูลค่า 500 บาทเลย เพราะคุณได้ตรงนั้นแล้ว กลุ่มก็ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลคุณ คนในหมู่บ้านเขาจะรู้ว่าใครขายเสียง”

6. ระบบ 5 ปี 4 รุ่น ปิตรีบสมาชิก

หลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการเปิดรับสมาชิกเพียง 4 รุ่น แล้วหยุดรับไประยะหนึ่ง อาจจะเป็น 3 ปี หรือ 4 ปี แล้วแต่กลุ่มจะกำหนด แล้วจึงค่อยเปิดรับสมาชิกใหม่อีกครั้ง การดำเนินการเช่นนี้ช่วยให้นักในชุมชนที่มองเห็นคุณค่าของกลุ่ม รับผิดชอบเป็นสมาชิกก่อนที่จะปิตรีบไปเสียก่อน ในขณะเดียวกันรายละเอียดของหลักเกณฑ์ภายในกลุ่มก็กำหนดให้สมาชิกรุ่นแรก หรือสมาชิกที่สมัครในปีแรกมีสิทธิรับเงินค่ารักษาพยาบาลเต็มอัตราที่กลุ่มกำหนดให้ รุ่นที่ 2, 3 และ 4 ก็จะได้รับลดหลั่นกันไปรุ่นละครึ่งหนึ่งของรุ่นก่อนหน้านั้น ทำให้สมาชิกในรุ่นหลัง ๆ จะได้รับเงินสวัสดิการน้อยมาก การหยุดรับสมัครจะทำให้เงินกองทุนสวัสดิการนี้ขยายตัวเติบโตขึ้นจนพอเพียงกับการช่วยเหลือสมาชิก ในขณะเดียวกัน สมาชิกรุ่นหลัง ๆ ก็จะได้รับการเล่นขึ้นให้ไปอยู่ในรุ่นที่สูงขึ้นด้วย เช่น รุ่น 2 ก็ได้รับการปรับให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับรุ่น 1

ปรัชญาของการทำงาน

การดำเนินการกลุ่มจะสะสมทรัพย์ จึงมีแก่นแท้ คือการสร้างคุณธรรมและสวัสดิการกลุ่มให้แก่กลุ่มคนทั้งในชนบทและในเมืองด้วยการใช้

1. คุณค่าทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัจจะ เสียสละ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือกัน การใช้คนดีบริหารควบคุมคนไม่ดี
2. ระบบบริหารการเงิน ที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ด้วยการจัดแบ่งเป็นระบบต่าง ๆ คือ
 - เงินกองทุนสวัสดิการครบวงจรชีวิต
 - เงินกู้
 - ศูนย์กลางการระดมเงินออม
 - ตลาดนัด (ทุน-สินค้า)
3. การพึ่งพาตนเองของชุมชนใน 3 ด้านคือ
 - ด้านคุณธรรมและวินัย
 - ด้านสวัสดิการชุมชนครบวงจร
 - ด้านการเป็นศูนย์กลางการเงินของชุมชน
4. การเปิดโอกาสให้คนทั้งชุมชน ไม่เว้นแม้แต่คนแก่ หรือเด็ก ได้มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของกลุ่ม
5. การยึดโยงชุมชนด้วยวัฒนธรรมชุมชนและกองทุนสวัสดิการ
6. การพึ่งพาซึ่งกันและกันของคนในชุมชน

กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมผ่าน การออมเงิน-บริหารเงินชุมชน

กลุ่มสะสมทรัพย์ที่ได้รับการส่งเสริมโดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต มีหลักการที่สำคัญคือ

1. การเริ่มออมและกู้ โดยการทดลองทำและเรียนรู้ทันทีในวันเดียวกันกับวันที่เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มของสมาชิก พร้อมกันทุกคน เป็นการให้ความรู้และโอกาสในการฝึกฝนอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการในวันแรกของการดำเนินกิจกรรม อันเป็นโอกาสแรกเริ่มที่สมาชิกกำลังให้ความสนใจสูงสุดต่อกิจกรรมของกลุ่ม
2. การจัดการการเงินระดับชุมชนหรือกลุ่มย่อย ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกรอบเดือนนี้ มีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

- การเปิดเวทีประชาธิปไตยขึ้น อันนำไปสู่การร่วมกันสร้างศีลธรรมใหม่ หรือกฎของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นกระบวนการกำหนดตนเองที่ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ได้อีกครั้ง
 - การสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องการเงินและเศรษฐกิจชุมชนให้แก่สมาชิก
 - การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม และบทบาทของสตรีให้มีมากขึ้นเรื่อย ๆ
3. การร่วมบริหารกองทุนสวัสดิการของชุมชน และปรับพฤติกรรมไปสู่ “กฎประชาธิปไตยของชุมชน” โดยกองทุนนี้ มีความสำคัญ 3 ประการคือ
- เป็นการสร้างจิตสำนึกความเสียสละให้แก่คนในชุมชน
 - เป็นหลักประกันของชีวิต ครอบครัว และชุมชน
 - ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน
4. การริเริ่มกลุ่มเกิดขึ้นจากในวัด ซึ่งสามารถดึงคนดีของชุมชนให้เข้ามาร่วมกันทำงานเพื่อชุมชน อันเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวัดและคนดีเข้ากับคนส่วนใหญ่ในชุมชน นำไปสู่กิจกรรมการสร้างสรรค์ชุมชนด้านอื่น ๆ ต่อไป
5. การติดตามพฤติกรรมโดยใช้ “ตัวชี้วัด” ของสมาชิกกลุ่มในเชิงศีลธรรมและการฝึกธรรมะ ผ่านกิจกรรมการออม
6. การขยายเครือข่ายผ่านพระ ในช่วงเข้าพรรษา โดยมีกิจกรรมงานบุญเป็นโอกาสในการสื่อสารที่สำคัญ

5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจน

จากคุณลักษณะกฎเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ได้สร้างบทบาททางสังคม 5 ประการ คือ

1. บทบาทการรวมคน
2. บทบาทการรวมเงิน
3. บทบาทการรวมปัญญาความคิด
4. บทบาทการสร้างกองทุนสวัสดิการ เงินกองกลาง
5. บทบาทการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ทั้ง 5 ประการ จะเป็นฐานในการพัฒนาภาพรวมของชุมชนต่อไป ซึ่งต้องอาศัยภาวะผู้นำและการบริหารจัดการที่ดี คนในชุมชนจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมาก จึงสามารถนำเอาทุนมาสร้างอุดมการณ์ภายใต้ผลประโยชน์ทางการเงินได้

1. บทบาทการรวมคน

ในชุมชนที่มีปัญหาเรื่องความสามัคคี ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้ใหญ่ กำนัน อบต. ส.จ. ส.ส. หรือ ส.ว. จะก่อให้เกิดความขัดแย้งจากการหาเสียง การเป็นหัวคะแนน อย่างไรก็ตามชุมชนยังต้องพึ่งพาอาศัยกันตามวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมบางอย่าง แต่พลังเหล่านี้เริ่มลดบทบาทลงไปมาก เนื่องจากชีวิตประจำวันต้องพึ่งพาเงินทองและการแสวงหาความสุขส่วนตัวมาก การที่จะเชื่อมคนเข้ามาหากันได้ง่ายและเร็วคือการใช้ “เงิน” เป็นเครื่องดึง เครื่องประสานประโยชน์ และเมื่อคนมารวมกันแล้ว ผู้นำจะสามารถบริหารคน และใช้คนเหล่านั้นไปสู่การพัฒนา ค่านิยมการพึ่งพากันขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งรื้อฟื้นวิถีของการพึ่งพากัน การเห็นความสำคัญต่อความสุขร่วมกัน การปรับปรุงพฤติกรรมการผลิตการเกษตรก็จะตามมา

2. บทบาทการรวมเงิน

การเงินในชุมชนที่หมุนเวียนอยู่ประจำวัน มีอยู่จริงแต่ขาดการจัดการที่เหมาะสมที่เป็นการจัดการที่ชุมชนได้รับประโยชน์เต็มที่ ไม่ต้องพึ่งพาสถาบันการเงินที่ดูเอาส่วนเกินออกจากชุมชน การจัดการเงินแบบกลุ่มการเงินชุมชนมีมานาน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรต่าง ๆ แต่กลุ่มเหล่านี้มักมีการจัดการเงินที่ไม่ก่อประโยชน์แก่ตนเอง เมื่อรวมเงินได้แล้วจะนำไปฝากธนาคารไว้ก่อน โดยให้เหตุผลว่า เงินยังน้อย รอให้ได้มาก ๆ และมักถูกสถาบันการเงินเสนอให้เข้าโครงการกู้เพิ่มก็เท่าของวงเงินฝาก ซึ่งชาวบ้านต้องบริหารเงินให้พนักงานธนาคาร พอถึงเวลาเขาก็มาเอาดอกเบี้ยไป แต่ชาวบ้านอาจจะทะเลาะกันเพราะคิดว่าเงินตนเองที่มีอยู่น้อย แต่กลุ่มนี้จะสะสมทรัพย์ ไม่หมีเงินน้อย พยายามทวนกระแส เมื่อรวมเงินได้ครั้งแรกเท่าไรปล่อยกู้ทันทีแล้วระบบการเงินและการจัดการจะทำการเติบโตขึ้นอย่างคาดไม่ถึง พร้อมทั้งผลกำไรจากการกู้ยืมจะกันไว้กองกลางครั้งหนึ่งของทุกปี

การรวมเงินจึงมีทั้งเงินฝาก และเงินกองกลาง เราสามารถนำเอาทุนเหล่านี้ไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนได้ต่อเนื่อง ทำให้ระบบการเงินเติบโต ทั้งนี้จะมีข้อตกลงว่า เมื่อจะถอนเงินฝากคืนสามารถถอนได้ แต่ต้องฝากให้ครบ 20,000 บาท แล้วถอนได้ครั้งหนึ่งเป็นต้น (เป็นตัวเลขสมมุติ)

3. บทบาทการรวมปัญญาความคิด

เมื่อมีคนมารวมกัน มีการเงินใช้สำหรับการบริหารจัดการ ทำให้การคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้นมาก ดังที่พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้ข้อคิดจากการเดินธุดงค์ในภาคใต้ ก่อนที่จะมาพบกับครูชบ ยอดแก้ว ว่าชาวบ้านคิดการใหญ่โดยที่ตนเองไม่มีฐาน ไม่มีทุน พอคิดจะแก้ปัญหาก็คิดถึงว่าจะเอาเงินกู้จากที่ไหน โดยไม่ได้ใคร่ครวญเลยว่าเมื่อนำมาลงทุนแล้วจะได้กำไรหรือไม่ จะมีความเสี่ยงที่จะ

ขาดทุนตรงไหน ท่านจึงได้เสนอให้ชาวบ้านทดลองสะสมเงินไว้ ให้เป็นทุนของตนเอง และเมื่อมีทุนแล้ว มีความประหยัดเกิดขึ้นแล้ว ย่อมนำไปสู่การคิดตัดสินใจในสิ่งที่มีการใคร่ครวญรอบครอบขึ้น

4. บทบาทการสร้างกองทุนสวัสดิการเงินกองกลาง

เกษตรกรชาวบ้านมีหลักประกันโดยรัฐต่อหัวเพียงประมาณ 200 บาทต่อปี ในขณะที่ภาครัฐและเอกชน มีมากถึงประมาณ 3,000 บาทต่อปี ดังนั้น ความมั่นคงในการดำรงชีวิตคนในภาคราชการ ภาคเอกชน จึงมีความรู้สึกมั่นคงกว่า โดยโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมนี้ กลุ่มล้าจะสะสมทรัพย์จึงเสนอให้ชุมชนจัดสวัสดิการด้วยตนเอง เหมือนเป็นการเสียภาษีให้แก่ตนเอง แล้วกลุ่มก็จัดสรรภยานั้นมาให้แก่สมาชิกที่เสียภาษีและเป็นหลักประกันอนาคต

ในอีกด้านหนึ่ง กองทุนสวัสดิการกลายเป็นเครื่องมือให้พระสงฆ์ใช้ในการสั่งสอนธรรมะ โดยที่ไม่ต้องบรรยายเพียงแต่ไปตั้งกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมให้สมาชิกต้องปฏิบัติตามศีลธรรมที่ร่วมกันตั้งขึ้นมา

5. บทบาทการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

การต่อ ยอดกิจกรรมกลุ่มไปสู่การรวมซื้อขายสินค้าเฉพาะในวันทำการกลุ่ม (ไม่ต้องมีการจัดตั้งร้านค้า) ทำให้สมาชิกได้รับสินค้าราคาคุณภาพดี มีการต่อรองกับผู้ค้าส่งค้าปลีกและผลกำไรที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งใช้ในการจัดการ ส่วนหนึ่งสมทบกองทุนสวัสดิการ กรณีกลุ่มใดที่สมาชิกไม่สนใจสินค้าของกลุ่ม สามารถใช้สวัสดิการมาต่อ เช่น สมาชิกที่ซื้อสินค้ากลุ่ม เมื่อเจ็บป่วยได้สวัสดิการนอนโรงพยาบาล ได้มากกว่าคนไม่ซื้อสินค้ากลุ่ม แม้จะเป็นสมาชิกรุ่นเดียวกัน

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินการ

1. เป็นไปตามแผนการวิจัยหรือไม่เพราะเหตุใด

การดำเนินการการวิจัยของทีมวิจัยเป็นไปตามแนวทางและแผนการดำเนินการไว้ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- การพบปะกันบ่อยครั้งของทีมวิจัยอย่างสม่ำเสมอทำให้ภารกิจในการดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเมื่อประสบกับปัญหาในการเก็บข้อมูลสามารถติดต่อประสานกันในการประชุมกลุ่มทีมวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ทันที
- ความร่วมมือของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ยินดีให้ข้อมูลและช่วยเหลือทีมวิจัยในการทำงานวิจัยครั้งนี้
- การกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยและกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่เข้าร่วมวิจัยที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่น

2. ปัญหา/อุปสรรค ที่เกิดจากทีมวิจัย/ปัจจัยสภาพแวดล้อมอื่น

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นการสร้างรูปแบบการรวมตัวของคนหมู่มาก โดยเฉพาะคนในชุมชน ที่จะต้องมีผลประโยชน์ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมสะสมทรัพย์ของกลุ่มซึ่งแม้ว่าจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน แต่ก็สร้างปัญหาและมีข้อจำกัดหลายประการได้แก่

2.1 การสร้างผู้นำ

- ผู้นำแบบพระสงฆ์ ซึ่งปัจจุบันมีพระสงฆ์รูปเดียวที่เป็นผู้นำกลุ่มทุกกลุ่มในจังหวัดตราด ทำหน้าที่เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มในระยะเริ่มต้น และเป็นที่ปรึกษากลุ่มในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นกับกลุ่ม
- ผู้นำแบบชาวบ้าน บางกลุ่มยังหาผู้นำที่เข้มแข็งไม่ได้ เช่น กลุ่มวัดโคก และกลุ่มวัดสวนใน สาเหตุเหล่านี้ จะเป็นผลกระทบกับความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มด้วย ถึงแม้ว่าจะมีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาแต่สุดท้ายในการแก้ปัญหา ก็มักจะเป็นหน้าที่ของ พระสุบิน ปณีโต ซึ่งไม่สามารถจะดำเนินการได้ทันกับสถานการณ์ของกลุ่ม
- ความเข้มแข็งในอนาคต ถ้าจะต้องขยายกลุ่มให้เพิ่มขึ้นจะเป็นผลกระทบกับความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม เนื่องจากการสร้างผู้นำทั้งในรูปแบบพระสงฆ์และรูปแบบชาวบ้านยังไม่เพียงพอ ทำให้การรับช่วงการดำเนินตามรูปแบบกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์อาจเกิดปัญหาและอุปสรรคได้

2.2 การทำบัญชี โดยเฉพาะการไม่ตรวจสอบของคณะกรรมการบริหาร

- 2.3 กระบวนการเรียนรู้การทำบัญชีของสมาชิก
- 2.4 หนี้เสีย เกิดจากการกู้ยืมของสมาชิกบางรายแล้วขาดส่งทำให้เป็นภาระของผู้กู้ประกันและสมาชิกทุกคนที่จะต้องหาเงินมาคืนกลุ่ม
- 2.5 การขาดส่ง เกิดจากความจำเป็นของสมาชิกที่ไม่สามารถมาพบกลุ่มได้ ในวันนัดพบ ทำให้การสะสมไม่ต่อเนื่องจึงคืนเงินสะสมแล้วยุบกลุ่ม

ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ

ชุดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ใหม่

ชุดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ใหม่ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับเกิดขึ้นจากการประมวลความรู้ในการวิจัยกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด พบว่า กิจกรรมการดำเนินการทั้งหมดของกลุ่มเป็นรูปแบบการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการมีความศรัทธาในตัวผู้นำกลุ่มที่เป็นพระสงฆ์อันเป็นจุดเริ่มต้น โดยใช้หลักธรรมะ หลักแห่งความพอเพียงและหลักแห่งความเสมอภาค โดยมีเทคนิคในการจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมคือ บริหารงานโดยใช้หลักการต้นทุนต่ำเป็นตัวทำให้เกิดแรงจูงใจ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเอง มีคุณธรรม แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้

จึงสรุปการดำเนินการของกลุ่มเครือข่ายในการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ

1. การระดมคิด (Brainstorming Participation) คือ การร่วมคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันในลักษณะของการร่วมคิด มิใช่จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่มาจากบนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพในการพัฒนากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ร่วมกัน ขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่นักกิจกรรมการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นผู้ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องการร่วมกันคิดที่จะดำเนินการ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เพียงพอ หรือไม่แน่ใจว่าดำเนินการอย่างไร

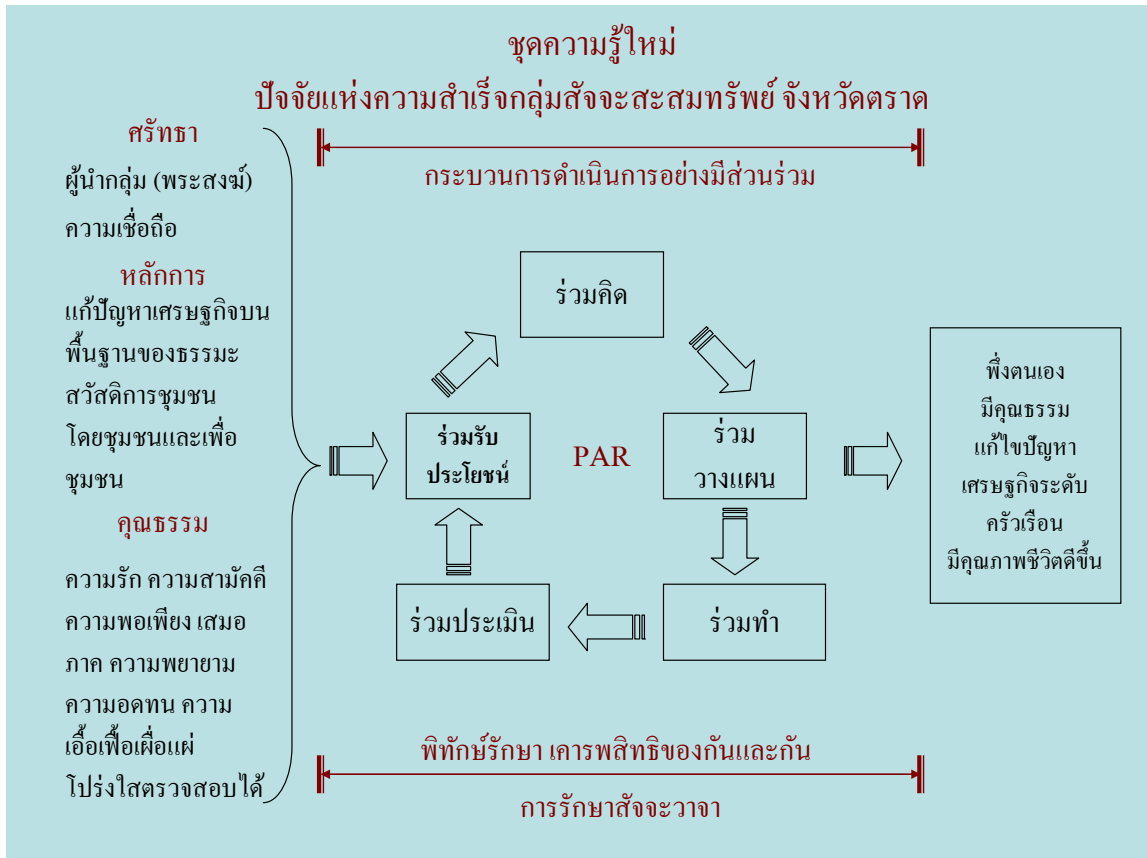
2. การร่วมวางแผน (Planning Participation) คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมการคิด ร่วมกันวางแผนจากหลาย ๆ ฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม สมาชิก และเครือข่ายชุมชน เพราะการที่มีผู้ร่วมคิดร่วมสร้างกิจกรรมร่วมกันหลายฝ่าย ตั้งแต่ขั้นตอนของการริเริ่มคิด ริเริ่มทำจะทำให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เป็นหุ้นส่วนซึ่งจะทำให้มีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่อไปของการดำเนินการ

3. การร่วมกันลงมือทำ (Taking Action Participation) คือ การนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่ร่วมกันวางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วมชัดเจน ซึ่งบางครั้งแสดงถึงแบบแผน การมีส่วนร่วมของ

บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันดำเนินการด้วย โดยลักษณะของการมีส่วนร่วมดำเนินการของกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มผู้นำชุมชนจะมีบทบาทในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และร่วมกันในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่เห็นได้ชัดคือ การออมวันละบาท และการทำบัญชีครัวเรือน

4. **การร่วมกันติดตามและประเมินผล (Monitoring Participation)** คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงงานให้ดีขึ้น หลังจากดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ผู้ที่มีส่วนในการดำเนินงานจะประเมินผลการดำเนินการร่วมกัน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง ลักษณะของการประเมินผลคือ การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น สมาชิกของกลุ่ม ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาใช้มากที่สุด คือ การประเมินจากกลุ่มสมาชิกของผู้ร่วมงานหรือให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ดำเนินการ

5. **การร่วมกันรับประโยชน์ (Mutual Benefit Participation)** มีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรมที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้น และผลประโยชน์โดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ เรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสัจจะและชุมชนที่พัฒนาร่วมกัน ไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ ร่วมกันชื่นชมในผลงานที่ร่วมกันสร้างสรรค์ในผลสำเร็จ รวมทั้งการเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ และผลจากการดำเนินการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมและการมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชน ส่วนมากเป็นผลประโยชน์ทางด้านจิตใจมากกว่าจะเป็นสิ่งตอบแทนที่เป็นผลทางด้านวัตถุ ผลจากการมีส่วนร่วมที่กลุ่มสัจจะนำมาใช้จึงเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจ คือ การแสดงธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดเครือข่ายของผู้ที่มีส่วนร่วมมากขึ้นและมีจำนวนผู้เต็มใจมามีส่วนร่วมกับกลุ่มสัจจะในการจัดกิจกรรมสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มมากขึ้น

ภาพที่ 9 ทักษะ/ประสบการณ์ชุดความรู้ใหม่กลุ่มเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่า ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมคุณธรรมที่ประการตามหลักพุทธศาสนา ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ แต่สิ่งที่พบที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จคือภาวะผู้นำของผู้บริหารกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สมาชิกเชื่อว่าพระสงฆ์คือสิ่งจูงใจที่สมัครเป็นสมาชิกและทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จทำให้รู้ว่าพระสงฆ์คือศูนย์รวมแห่งพลังศรัทธา คำว่าศรัทธาจึงนับว่าเป็นสิ่งที่ค้นพบ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะหยิบยกคำนี้มาพิจารณาและนำมาใช้ประโยชน์ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของกิจการกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ให้ขยายวงกว้างออกไปทั่วประเทศได้ยิ่งดี ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากคำถามที่ตอบโดยสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายกลุ่มจากหมู่บ้าน ตำบล โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดตราด

อำเภอและจังหวัด เป็นไข่มุมหรือรากหญ้าแห่งชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งนับว่าทันสมัยตรงกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบันเรื่องรูปแบบสังคมใหม่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น นับว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ภาครัฐจะเล็งเห็นความสำคัญของชุมชนเข้มแข็งเสียอีก คือ พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ได้เล็งเห็นและมีวิสัยทัศน์ตั้งแต่ตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ในปี พ.ศ. 2533 ในสมัยนั้น ภาครัฐคงมุ่งแต่การรวมอำนาจ การขยายกระทรวง การขยายกรม บริหารงานแบบบนสู่ล่าง รัฐเพิ่งจะมาตระหนักถึงปัญหาการบริหารงานแบบรวมศูนย์ ว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของท้องถิ่นอย่างตรงจุด เมื่อไม่นานมานี้เอง ฉะนั้นควรมีการส่งเสริมลักษณะกลุ่มแบบนี้ให้แพร่หลายโดยอาศัยคำว่า ศรัทธามาใช้ให้เป็นประโยชน์ เราจะเห็นว่าพระสงฆ์ในประเทศไทยที่มีวัตรปฏิบัติที่ดี เป็นที่เคารพนับถือของคนในท้องถิ่น จึงควรใช้วัดเป็นศูนย์แห่งการปฏิบัติงานภาคสนามเกี่ยวกับธุรการของกลุ่มสังฆะจะสะสมทรัพย์ แต่ก่อนพระมีบทบาทมากในสังคมเมืองและชนบท วัดเป็นศูนย์การศึกษา การพัฒนา การเมือง ยารักษาโรค เป็นสถานบำบัดโรคทั้งทางกายและจิตใจ ศูนย์แห่งวัฒนธรรมประเพณี การฝึกอาชีพสาขาต่าง ๆ แต่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกมองข้ามและลืมนั่นไป สังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมแห่งวัตถุเข้ามาแทนที่ เป็นสังคมแห่งความรีบเร่ง ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ลดน้อยลง แข่งแย่งกันทำมาหากิน โดยมีวัตถุและความโลกเป็นเป้าหมาย ทำให้วัฒนธรรมทาง สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถึงเวลาแล้วที่ควรนำเอาสิ่งที่ทรงคุณค่าคู่กับสังคมที่ดึงามมาแต่โบราณมาปรับให้สอดคล้องกับสังคมใหม่แบบผสมผสานโดยยึดแนวพระราชดำริของในหลวงมาเป็นแนวทาง

การจะนำพระสงฆ์และวัดมาเป็นศูนย์แห่งการพัฒนาเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง แต่จะต้องศึกษาพัฒนา วิจัย เพื่อให้ได้องค์ความรู้อันสะท้อนความต้องการของสังคมและชุมชนท้องถิ่นที่แท้จริง และต้องสอดคล้องกับการบริหารจัดการแบบใหม่ที่มุ่งให้ความสำคัญเรื่อง

- การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มสังฆะจะสะสมทรัพย์
- การให้ความสำคัญเรื่อง ศิล คุณธรรม
- การยกระดับความรู้ การบริหารจัดการแบบใหม่ ตรวจสอบ โปร่งใส
- การพัฒนาการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกลุ่มสังฆะจะสะสมทรัพย์
- การพัฒนางานฝีมือเพื่อตั้งกลุ่มวิชาชีพเสริมแก่สมาชิกกลุ่มสังฆะจะสะสมทรัพย์
- ให้ความสำคัญเรื่องการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มสังฆะจะสะสมทรัพย์
- การปลูกฝังค่านิยมการดำรงชีวิตแบบพหุมีพอกิน
- ให้การอบรมเรื่องการบริหารจัดการแนวคิดของกลุ่มสังฆะจะสะสมทรัพย์ แก่

พระสงฆ์ด้วยกันจะได้นำไปตั้งกลุ่มให้ขยายไปทั่วประเทศ

- การประสานความร่วมมือกับภาครัฐเพื่อส่งบุคลากร เครื่องจักรอุปกรณ์ มาอบรมให้ความรู้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ต้องการ
- มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่สมาชิก เมื่อกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เข้มแข็งช่วยตัวเองได้ มีผู้นำที่มีคุณธรรมนักการเมืองก็ไม่สามารถซื้อเสียงได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต

จากข้อเสนอแนะทั้งหมดของสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีบางประเด็นบางข้อมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในภาพรวมหรือมหภาคภายในท้องถิ่นหรือในจังหวัดตราดแล้วในแง่ดีและสร้างสรรค์ พอจะยกเป็นตัวอย่างพอสังเขปดังนี้

1. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ศูนย์วัดไผ่ล้อม มีแนวคิดเรื่องการเติมธรรมะ ศิลให้กับชุมชนโดยใช้การกุศลารอซึ่งเป็นกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นเครื่องมือและสอดแทรกธรรมะเข้าไปนับว่าเป็นสิ่งที่ยาก พยายามให้กลุ่มในชุมชนได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธที่ว่าด้วย

- การเลี้ยงดูครอบครัวและบุพการี
- การใช้ทรัพย์ส่วนหนึ่งเพื่อการลงทุนในกิจการ
- การเสียภาษีให้รัฐ และการทำบุญกุศล
- การเก็บรักษาทรัพย์ไว้เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินหรือรักษาตัวยามเจ็บป่วย

2. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ บ้านเปร็ดโน ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และอนุรักษ์ป่าชายเลนให้ชุมชนได้เกิดจิตสำนึกแห่งการหวงแหนสิ่งแวดล้อมทางทะเล เพื่อเป็นทรัพย์ที่กินไม่หมดของประชาชนในท้องถิ่น จนเป็นที่รับรู้รับทราบและประสบผลสำเร็จยิ่ง กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนและประชาชนโดยทั่วไป และยังได้รับเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมชุมชนต่อไป

นอกจากนี้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ดังกล่าวได้มีสินค้าอุปโภคบริโภคในราคายุติธรรมและเป็นที่พอใจของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และประชาชนในหมู่บ้าน เช่นเรื่องแก๊สหุงต้ม ข้าวสาร และเป็นตัวแทนออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (พ.ร.บ.) ได้ผลมาก และยังมีสินค้าอีกหลายชนิดที่จะเอามาบริการในส่วนของส่งเสริมประชาธิปไตย จะเห็นว่าการเลือกตั้งหลายสมัยที่ผ่านมา นักการเมืองที่ซื้อเสียงไม่สามารถจะมาซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ลงคะแนนเสียงให้ได้ และผลการเลือกตั้งก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ผู้ซื้อเสียงมักได้รับการเลือกตั้ง จนเป็นที่กล่าวขานว่าการเมืองระดับรากหญ้าของจังหวัดตราดได้พัฒนาไปมาก ซึ่งน่าจะมีผลมาจากกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้ฝังราก

อยู่ในสังคมชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดตราดทำให้เกิดพลังแห่งการต่อรองให้เกิดความเสมอภาคในสังคม
เกิดความสามัคคีและเป็นประชาธิปไตย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับทีมงานวิจัย

3.1 ควรจัดให้มีกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมหรือมีการสรุปทบทวนร่วมกันอย่างมี
ระบบตามหลักวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เกื้อหนุนต่อกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์
หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้าด้วยกันและสามารถนำไปใช้ได้

3.2 สถาบันวิชาการสหกรณ์ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ
ทั้งในระดับกลุ่ม ระดับเครือข่าย และระดับชุมชน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานตามบทบาท
พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำกลุ่ม และชาวบ้านที่เป็นผู้นำกลุ่ม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์*

เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จำนวนประชากร ปี 2548. (ม.ป.ป.). วันที่ค้นข้อมูล 5 พฤษภาคม 2549, เข้าถึงได้จาก

<http://www.tart.go.th>

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท.(2544). *การจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์*. คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,